

Programi mësimor i lëndës **DREJTËSIA EUROPIANE** 2026–2027

**Për Shkollën e Magjistraturës
(viti akademik 2026-2027)**

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar të kandidatëve për ndihmës ligjor)

Pedagogu titullar: Aida Bushati

Pedagogët e lëndës:

Aida Bushati

Idlir Peçi

Amarildo Laçi

Lutfije Celami

Borana Mustafaraj

I. KONTEKSTI I PËRGJITHSHËM

1.1. Konteksti i anëtarësimit të Shqipërisë në BE

Procesi i integritimit europian të Shqipërisë ka hyrë në një fazë cilësisht të re. Konferenca e tetë e Anëtarësimit, e mbajtur më 26 maj 2026, konfirmoi përmbushjen e piketave të ndërmjetme (interim benchmarks) nga ana e Shqipërisë dhe hapi perspektivën e mbylljes së kapitujve, si një fazë e rëndësishme drejt përmbushjes së plotë të detyrimeve dhe anëtarësimit në BE.

Kjo fazë sjell një zhvendosje thelbësore të kriterëve të vlerësimit të reformave. Progresi nuk matet më nëpërmjet numrit të ligjeve të miratuara, por nëpërmjet bilancit të verifikueshëm të vendimeve gjyqësore — pra, nëpërmjet asaj që prodhojnë çdo ditë gjykatat. Cilësia e arsyetimit, zbatimi i standardeve të Kartës dhe të KEDNJ-së, koherenca e praktikës dhe kohëzgjatja e procesit hyjnë drejtpërdrejt në vlerësimin e kriterëve përmbyllëse të Kapitullit 23 të negociatave, «Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore».

Cilësia e vendimmarrjes gjyqësore mbetet një sfidë që duhet adresuar me kujdes. Bazuar edhe në standardet europiane, një vendim gjyqësor nuk prodhohet vetëm në momentin e vendimmarrjes. Ai ndërtohet më parë, në fazën përgatitore: aty ku dosja kontrollohet, ku identifikohet norma e zbatueshme, ku gjendet dhe verifikohet jurisprudenca, ku hartohet relacioni. Kjo fazë është, në pjesën më të madhe, puna e ndihmësit ligjor.

1.2. Natyra e punës së ndihmësit ligjor

Ky Program u drejtohet ndihmësve ligjorë dhe nuk është përshtatje mekanike e programit për magjistratë: përmbajtja, metodologjia dhe vlerësimi ndërtohen mbi detyrat që ligji i ngarkon konkretisht kësaj kategorie.

Ligji «Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë», i ndryshuar, parashikon ngritjen e Njesisë së Shërbimit Ligjor pranë gjykatave të shkallës së parë dhe atyre të apelit, ndërsa Rregullorja «Mbi organizimin dhe funksionimin e njësisë së shërbimit ligjor» i detajon detyrat e ndihmësit ligjor. Të marra së bashku, ato janë:

- kontrolli i plotësisë së dosjes dhe verifikimi i kushteve formale;
- identifikimi i llojit të mosmarrëveshjes, i kompetencës së gjykatës dhe i legjitimitetit procedural të palëve;
- përgatitja e përmbledhjes së materialit sipas formatit tip të relacionit dhe identifikimi i elementeve për trajtimin e çështjes;
- identifikimi dhe analiza e legjislacionit të zbatueshëm e të jurisprudencës kombëtare dhe ndërkombëtare, përfshirë hierarkinë e normave dhe konfliktet mes tyre;
- analiza e fakteve dhe dhënia e mendimit ligjor;
- informimi i trupit gjykues mbi problematikat faktike e ligjore dhe mbi ligjin e zbatueshëm;
- puna kërkimore në funksion të zgjidhjes së çështjes dhe të arsyetimit të vendimit;
- përgatitja e çështjeve të thjeshta standarde, me kompleksitet të ulët, për marrjen e vendimit nga gjyqtari.

Kjo punë është kërkimore dhe përgatitore, jo vendimmarrëse. Prandaj peshën kryesore e mbajnë aftësitë e gjurmimit të normës burimore, të kërkimit e verifikimit të jurisprudencës dhe të strukturimit të informacionit, e jo teknikat e drejtimit të seancës apo të ushtrimit të ndjekjes penale. Produkti tipik është relacioni, memoja ligjore dhe projektvendimi i arsyetuar; për këtë arsye çdo pjesë e Programit përfundon me një produkt të shkruar të të njëjtit tip, mbi dosje reale. Hartimi i projektvendimit trajtohet si teknikë shkrimi — struktura e arsyetimit, përgjigjja ndaj shkaqeve konkrete të ankimit, citimi i saktë i normës dhe i jurisprudencës — ndërsa përgjegjësia për vendimin mbetet tërësisht e gjyqtarit dhe e trupit gjykues. Në të njëjtën logjikë,

epërsia, efekti i drejtpërdrejtë, interpretimi konform dhe raporti Kartë–KEDNJ–Kushtetutë nuk jepen si teori hyrëse, por si mjete pune që zbatohen mbi dosje konkrete.

Kufiri ndaj funksionit gjyqësor duhet të jetë i qartë. Ndhmësi ligjor punon vetëm mbi udhëzimet e gjyqtarit të çështjes, çdo udhëzim për interpretimin dhe zbatimin e ligjit jepet me shkrim dhe bëhet pjesë e dosjes, dhe dosja tërhiqet nga gjyqtari kur çështja rezulton komplekse. Njëkohësisht, detyrat ushtrohen në mënyrë të pavarur, mbi bazën e vlerësimit të fakteve dhe të një kuptimi të ndërgjegjshëm të ligjit, me paanshmëri dhe pa paragjykime. Ky ekuilibër — pavarësi profesionale brenda një roli ndihmës — është vetë objekt trajtimi në Program.

Ngarkesa, shorti dhe afatet janë pjesë e profilit të punës: ndarja e çështjeve me short, kriteri sasior dhe raportimi periodik nënkuptojnë punë nën presion vëllimi. Prandaj Programi zhvillon organizimin e punës me disa dosje njëkohësisht, përdorimin e formateve tip dhe teknikat e kërkimit të shpejtë por të verifikueshëm, duke përcaktuar një standard minimal cilësie që nuk sakrifikohet nga vëllimi.

Integriteti dhe pengesat ligjore trajtohen si modul më vete. Ndhmësi ligjor u nënshtrohet të njëjtave rregulla etike dhe kufizimeve në detyrë si magjistrati, ndërsa pengesat për përpunimin e çështjes janë të njëjtat shkaqe për të cilat magjistrati heq dorë nga gjykimi. Moduli përfshin njohjen e këtyre shkaqeve, procedurën e kërkesës me shkrim përpara kryetarit të gjykatës dhe ruajtjen e konfidencialitetit të të dhënave të dosjes.

1.3. Rëndësia e së drejtës së BE-së për këtë kategori

Ndhmësit ligjorë janë filtri i parë përmes të cilit e drejta e BE-së hyn ose nuk hyn në një dosje. Nëse elementi ndërkufitar nuk identifikohet në relacion, ai me shumë gjasë nuk do të identifikohet më vonë. Nëse dispozita e brendshme nuk njihet si normë e përafuar me acquis-në, ajo do të interpretohet e shkëputur nga burimi i vet. Nëse jurisprudenca e GJDBE-së nuk gjendet dhe nuk verifikohet në fazën përgatitore, ajo nuk do të shfaqet në arsyetim.

Kjo ka rëndësi të veçantë, sepse zhvillimi i jurisprudencës kalon domosdoshmërisht përmes relacioneve dhe analizave që përgatiten në këtë fazë, dhe një gabim në identifikimin e standardit european riprodhohet më pas në të gjithë sistemin.

Së fundi, me anëtarësimin, gjyqtari kombëtar bëhet gjyqtar i zakonshëm i së drejtës së BE-së, pa periudhë përshtatjeje. Njësia e shërbimit ligjor do të jetë struktura që e mundëson praktikisht këtë rol: identifikimi i çështjeve që kërkojnë referim paragjykimor, përgatitja e projektkërkesës, verifikimi i kushteve të njohjes reciproke dhe kontrolli i standardit të mbrojtjes janë të gjitha veprime përgatitore.

1.4. Përgjegjësia e Shkollës së Magjistraturës

Shkolla e Magjistraturës ofron formimin fillestar dhe vazhdues jo vetëm për magjistratët, por edhe për ndihmësit ligjorë. Ky Program synon ta bëjë të drejtën europiane pjesë të instrumentarit të zakonshëm të punës së njësive të shërbimit ligjor, dhe jo lëndë të veçantë teorike. Ai është ndërtuar për t'u zhvilluar me të njëjtat materiale reale me të cilat kandidatët do të punojnë: dosje, relacione, formularë dhe vendime.

II. PËRSHKRIMI I PROGRAMIT

2.1. Qëllimi

Programi synon të pajisë ndihmësit ligjorë me aftësinë për të identifikuar, kërkuar, verifikuar dhe strukturuar materialin juridik me burim european, në mënyrë që gjyqtari i çështjes të marrë një relacion mbi të cilin mund të mbështetet në zgjidhjen e çështjeve konkrete.

Në kushtet e fazës aktuale të negociatave, ku progresi matet me bilancin e zbatimit, qëllimi i Programit tejkalon njohjen teorike: ai synon aftësimin operativ për të prodhuar dokumentin përgatitor — relacionin, memon ligjore, projektërkesën — që qëndron në rendin juridik european.

Grupi i synuar	Ndihmës ligjorë pranë gjykatave të shkallës së parë dhe gjykatave të apelit.
Kohëzgjatja	60 orë mësimore, të organizuara në tre pjesë.
Metodologjia	Punë praktike individuale dhe në grup: kërkim i drejtpërdrejtë në EUR-Lex, CURIA dhe HUDOC; analizë rastesh të GJDBE-së dhe të gjykatave shqiptare; hartim relacionesh dhe memosh ligjore; plotësim formularësh.
Vlerësimi	Pjesëmarrje aktive dhe tri detyra praktike, në përfundim të secilës pjesë.

Programi plotëson lëndët e formimit fillestar për këshilltarë dhe shërben si bazë e përbashkët mbi të cilën ndërtohet trajnimi vazhdues i njësisë së shërbimit ligjor.

2.2. Objektivi kryesor

Në përfundim të Programit, kandidati të jetë në gjendje të marrë një dosje me element european dhe të prodhojë, në mënyrë të pavarur, një relacion që:

- identifikon saktë nëse çështja bie brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së ose të instrumenteve të bashkëpunimit;
- gjurmon dispozitën e brendshme deri te norma burimore dhe e lexon atë në dritën e saj;
- citon jurisprudencë të verifikuar dhe të përditësuar, me referencë të plotë dhe të kontrollueshme;
- ngre qartë përpara gjyqtarit çështjet ligjore, hierarkinë e normave dhe konfliktet e mundshme mes tyre;
- dallon me saktësi çfarë i takon vlerësimit përgatitor dhe çfarë i mbetet vendimmarrjes së gjyqtarit.

2.3. Objektivat mësimore

2.3.1. Kuptimi

Kandidati është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë dhe klasifikojë:

- burimet, hierarkinë dhe parimet strukturore të së drejtës së BE-së — epërsinë, efektin e drejtpërdrejtë, interpretimin konform, përgjegjësinë shtetërore dhe kufijtë e autonomisë procedurale kombëtare;
- raportin ndërmjet standardeve të mbrojtjes: Kartë, KEDNJ dhe Kushtetutë;
- logjikën e njohjes reciproke dhe të besimit reciprok, si dhe kufijtë e tyre;
- arkitekturën e instrumenteve paralele — BE, Këshilli i Evropës, Konventat e Hagës, OKB — dhe kriteret sipas të cilave përcaktohet cili prej tyre zbatohet;

- kufijtë ligjorë të funksionit të tyre dhe kontributin e tyre në vendimmarrjen gjyqësore.

2.3.2. Zbatimi

Kandidati është në gjendje:

- të gjurmojë një dispozitë të legjislacionit shqiptar deri te direktiva ose rregullorja burimore dhe ta interpretojë atë në dritën e burimit;
- të përdorë në mënyrë të pavarur EUR-Lex, CURIA, HUDOC, Portalin e-Justice dhe Atlasin Gjyqësor European, duke verifikuar statusin e aktit dhe vlefshmërinë e jurisprudencës;
- të kontrollojë plotësinë e dosjes në një çështje me element ndërkufitar dhe të verifikojë kompetencën, legjitimitimin procedural dhe kushtet formale;
- të plotësojë dhe të kontrollojë aktet kryesore të bashkëpunimit: Urdhrin European të Arrestit, Urdhrin European Hetimor, letërporosinë, certifikatat sipas Bruksel Ia, kërkesat për njoftim akti dhe për marrje prove;
- të hartojë përmbledhjen e materialit të çështjes sipas formatit tip të relacionit.

2.3.3. Analiza

Kandidati është në gjendje:

- të përcaktojë nëse çështja bie brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së dhe, rrjedhimisht, cili standard mbrojtjeje zbatohet;
- të përcaktojë instrumentin e zbatueshëm ndërmjet regjimeve paralele në një situatë konkrete ndërkufitare;
- të identifikojë hierarkinë e normave dhe konfliktet mes tyre, si dhe t'i parashtojë ato para trupit gjykues;
- të vlerësojë pranueshmërinë dhe vlerën provuese të provës së marrë jashtë vendit, përfshirë provën elektronike;
- të dallojë çështjet «e thjeshta standarde, me shkallë kompleksiteti të ulët» nga ato që duhet të përpunohen nga vetë gjyqtari.

2.3.4. Vlerësimi dhe krijimi

Kandidati është në gjendje:

- të hartojë një memo ligjore të strukturuar, me përfundime të argumentuara dhe me burime të verifikueshme;
- të hartojë projektin e një kërkesë paragjykimore, me pyetje të formuluar qartë dhe të pranueshme, duke vlerësuar paraprakisht nëse kushtet për referim janë plotësuar;
- të vlerësojë nëse ekziston rrezik cenimi i të drejtave themelore që justifikon refuzimin ose kushtëzimin e njohjes reciproke, dhe ta arsyetojë këtë vlerësim;
- të reflektojë në mënyrë kritike mbi pengesat procedurale që kufizojnë zbatimin efektiv të së drejtës së BE-së.

2.4. Kompetencat dhe aftësitë

Kompetenca 1 — Kërkimi ligjor i pavarur dhe i verifikueshëm

Të përdorë burimet zyrtare si pjesë të rutinës së punës; të verifikojë nëse akti është në fuqi, i konsoliduar apo i shfuqizuar; të kontrollojë nëse një vendim është konfirmuar, zhvilluar apo tejkaluar nga jurisprudenca e mëvonshme; të citojë saktë dhe në mënyrë të gjurmueshme.

Kompetenca 2 — Përpunimi i dosjes dhe identifikimi i elementeve për trajtim

Të kontrollojë plotësinë dhe përmbajtjen e dosjes; të identifikojë llojin dhe natyrën e mosmarrëveshjes, kompetencën, legjitimitimin procedural dhe rrethanat e faktit; të identifikojë

në kohë elementin ndërkufitar dhe pasojat që ai sjell për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm dhe procedurën.

Kompetenca 3 — Hartimi i relacionit dhe i memos ligjore

Të përmbledhë saktë dhe pa tepri materialin e çështjes; të strukturojë analizën sipas formatit tip; të japë mendim ligjor të arsyetuar, duke dalluar qartë faktet e provuara nga pretendimet dhe interpretimin e vendosur nga ai i diskutueshëm.

Kompetenca 4 — Përgatitja e akteve të bashkëpunimit ndërkufitar

Të plotësojë dhe të kontrollojë formularët e instrumenteve europiane dhe konventore, duke respektuar afatet, gjuhën dhe kërkesat formale; të identifikojë mangësitë që do ta bënin aktin të papërdorshëm.

Kompetenca 5 — Komunikimi institucional

Të komunikojë qartë me gjyqtarin e çështjes dhe me trupin gjykues; të bashkëveprojë me autoritetin qendror, me pikat e kontaktit të Rrjetit Gjyqësor European dhe me kancelarinë; të përdorë terminologjinë e saktë në korrespondencën ndërkufitare.

Kompetenca 6 — Integriteti profesional dhe kufijtë e rolit

Të ushtrojë detyrat në mënyrë të pavarur dhe të paanshme, pa ndikim të jashtëm; t'u nënshtrohet rregullave të papajtueshmërisë dhe të konfliktit të interesave si magjistrati; të njohë dhe të respektojë kufirin ndërmjet punës përgatitore dhe vendimmarrjes gjyqësore, si dhe të kërkojë udhëzim me shkrim kur ai është i nevojshëm.

III. STRUKTURA DHE PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Ngarkesa mësimore: 60 orë.

Pjesa	Titulli	Orë
I	Rendi juridik i BE-së dhe mbrojtja gjyqësore	16
II	Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane	20
III	Bashkëpunimi gjyqësor penal dhe civil	24
	Totali	60

PJESA E PARË — Rendi juridik i BE-së dhe mbrojtja gjyqësore (16 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)

- burimet: Traktatet, Karta, e drejta e derivuar, parimet e përgjithshme, marrëveshjet ndërkombëtare;
- parimet: epërsia, efekti i drejtpërdrejtë, interpretimi konform, përgjegjësia shtetërore; autonomia procedurale kombëtare;
- raporti me të drejtën e brendshme: natyra ndërkufitare dhe e drejta e BE-së si standard mbrojtjeje.

Tema 2: Identifikimi i normës burimore dhe zbatimi i ligjit të përafruar (3 orë)

- nga dispozita e brendshme të direktivave ose rregullorja burimore;
- MSA-ja si burim i së drejtës së brendshme dhe interpretimi proeuropian.

Tema 3: Kërkimi ligjor në burimet europiane (3 orë)

- EUR-Lex, CURIA, HUDOC, Portali e-Justice, Atlasi Gjyqësor Europian;
- struktura e vendimeve të GJDBE-së dhe analizimi i tyre;
- zbatueshmëria e vendimeve dhe efektet në praktikë.

Tema 4: Përgatitja e kërkesës paragjykimore (3 orë)

- kur lind e drejta dhe kur detyrimi për referim në GJDBE; përjashtimet;
- struktura e kërkesës dhe formulimi i pyetjeve;
- roli përgatitor i ndihmësit ligjor.

Tema 5: Të drejtat themelore dhe standardi i mbrojtjes (3 orë)

- Karta, KEDNJ-ja dhe Kushtetuta: fusha e zbatimit dhe hierarkia e standardeve;
- Të drejtat themelore: mosdiskriminimi, liria e shprehjes, azili, aksesimi në drejtësi.

PJESA E DYTË — Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane (20 orë)

Tema 1: Tregu i brendshëm dhe katër liritë (5 orë)

- lëvizja e lirë dhe kuptimi i saj;
- metoda: kufizim – justifikim – proporcionalitet;
- elementi ndërkufitar dhe situatat thjesht të brendshme.

Tema 2: Tema të lidhura me liritë e tregut (5 orë)

- mbrojtja e konsumatorit;
- konkurrenca dhe prokurimi publik;

- mjedisi;
- pronësia intelektuale.

Tema 3: Mbrojtja e të dhënave, rregullimi digjital (5 orë)

- mbrojtja e të dhënave personale;
- shërbimet digjitale dhe inteligjenca artificiale.

Tema 4: Parimet e së drejtës administrative europiane dhe kontrolli gjyqësor (5 orë)

- e drejta për administrim të mirë, e drejta për t'u dëgjuar, arsyetimi;
- siguria juridike, pritshmëritë legjitime, proporcionaliteti;
- intensiteti i kontrollit gjyqësor dhe diskrecioni teknik.

PJESA E TRETË — Bashkëpunimi gjyqësor (24 orë)

A. Bashkëpunimi gjyqësor penal (12 orë)

Tema 1: Burimet, parimet dhe njohja reciproke (3 orë)

- legjislacioni penal europian;
- njohja reciproke dhe besimi reciprok;
- ne bis in idem në dimensionin europian.

Tema 2: Format e bashkëpunimit (3 orë)

- ekstradimi; ndihma e ndërsjellë juridike dhe letërporositë;
- transferimi i procedimeve dhe i të dënuarve;
- njohja e vendimeve penale të huaja.

Tema 3: Urdhrat europianë (3 orë)

- Urdhri European i Arrestit: formulari, afatet, shkaqet e refuzimit;
- Urdhri European i konfiskimit dhe i ngrirjes së aseteve.

Tema 4: Prova elektronike, krimi kibernetik dhe rikuperimi i aseteve (3 orë)

- legjislacioni europian dhe ndërkombëtar;
- juridiksioni në hapësirën kibernetike; zinxhiri i ruajtjes;
- pastrimi i produkteve të veprës penale dhe konfiskimi.

B. Bashkëpunimi gjyqësor civil (12 orë)

Tema 1: Arkitektura e bashkëpunimit civil dhe përcaktimi i instrumentit të zbatueshëm (3 orë)

- harta e rregulloreve; ndërveprimi BE – HCCH;
- legjislacioni kombëtar dhe ndërveprimi me aktet ndërkombëtare e europiane.

Tema 2: Juridiksioni, ligji i zbatueshëm, njohja dhe ekzekutimi (3 orë)

- Bruksel Ia: juridiksionet dhe ekzekutimi i vendimeve;
- Romë I dhe Romë II: ligji i zbatueshëm.

Tema 3: Çështjet familjare ndërkufitare (3 orë)

- Bruksel IIb dhe vendbanimi i zakonshëm i fëmijës;
- rrëmbimi ndërkombëtar; detyrimet ushqimore; regjimet pasurore.

Tema 4: Ndihma e ndërsjellë juridike (3 orë)

- harta e rregulloreve dhe e konventave HCCH;

- shkëmbimi i provave dhe i dokumenteve;
- digjitalizimi.

PJESA E PARË — RENDI JURIDIK I BE-së DHE MBROJTJA GJYQËSORE (16 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)

Përshkrimi i temës

Tema vendos bazën konceptuale mbi të cilën mbështetet i gjithë Programi, duke e trajtuar atë si mjet pune dhe jo si hyrje teorike. Për ndihmësin ligjor, parimet strukturore të së drejtës së BE-së janë para së gjithash kritere përzgjedhjeje: ato përcaktojnë nëse një normë e caktuar duhet marrë parasysh dhe si qëndron ajo në raport me të drejtën e brendshme e me atë ndërkombëtare.

Në këtë temë trajtohen burimet e së drejtës së BE-së dhe hierarkia mes tyre, epërsia dhe teknika e mosaplikimit të normës kombëtare në konflikt, efekti i drejtpërdrejtë, interpretimi konform dhe kufiri contra legem, si dhe përgjegjësia shtetërore. Trajtohet gjithashtu autonomia procedurale kombëtare, me kufijtë e efektivitetit dhe të ekuivalencës — pikërisht ajo që lidh të drejtën materiale të BE-së me rregullat procedurale shqiptare që ndihmësi ligjor has në dosje. Theksi praktik vihet te detyrat konkrete të shërbimit ligjor: evidentimi i ligjit të zbatueshëm, identifikimi i hierarkisë së normave dhe i konflikteve mes tyre.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- e drejta parësore, e drejta e derivuar, parimet e përgjithshme dhe marrëveshjet ndërkombëtare;
- epërsia dhe teknika e mosaplikimit; roli i çdo gjykate, pavarësisht shkallës;
- efekti i drejtpërdrejtë: kushtet, dallimi vertikal/horizontal, nocioni i emanacionit të shtetit;
- interpretimi konform dhe kufiri contra legem;
- përgjegjësia shtetërore, përfshirë atë me origjinë gjyqësore;
- autonomia procedurale dhe kufijtë e saj: efektiviteti dhe ekuivalenca;
- atribumi, subsidiariteti dhe proporcionaliteti si kufij të veprimit të BE-së;
- raporti me të drejtën e brendshme: natyra ndërkufitare dhe e drejta e BE-së si standard mbrojtjeje.

Metodologjia

Lexim paraprak i jurisprudencës së paraqitur në program. Diskutim interaktiv me lektorin (40 minuta), i ndjekur nga punë në grupe mbi dy kazuse. Secili grup harton një paragraf të vetëm — atë që do të hynte në relacion — ku identifikon normën e zbatueshme, konfliktin e mundshëm dhe zgjidhjen e propozuar. Paragrafët krahasohen dhe diskutohen së bashku.

Kazuse për shtjellim dhe diskutim

- ***Kazusi 1 — Direktiva e patranspozuar dhe autoriteti kontraktor vendor***

Bashkia B zhvillon një procedurë të hapur për shërbimin e pastrimit urban, me vlerë të fondit limit rreth 140 milionë lekë, të financuar nga buxheti i saj. Dokumentet e tenderit kërkojnë që kapacitetet teknike dhe profesionale të përmbushen nga vetë ofertuesi dhe përjashtojnë shprehimisht mbështetjen e burimet e një subjekti tjetër. Shoqëria «Alfa» sh.p.k. paraqet ofertën më të ulët, duke deklaruar se do të mbështetet te mjetet dhe stafi i shoqërisë mëmë, me të cilën ka lidhur një marrëveshje angazhimi të noterizuar. Komisioni i vlerësimit të ofertave e skualifikon ofertën me arsyetimin se një akt nënligjor në fuqi e kërkon përmbushjen e kriterëve nga vetë ofertuesi. Kontrata i jepet ofertuesit të radhës, me çmim rreth 11% më të lartë. «Alfa» ankimohet në Komisionin e Prokurimit Publik, i cili e rrëzon ankesën duke iu referuar të njëjtit

akt nënligjor. Shoqëria i drejtohet gjykatës administrative, duke kërkuar shfuqizimin e vendimit të skualifikimit dhe, në mënyrë alternative, shpërblimin e fitimit të munguar. Në dosje rezulton se dispozita e direktivës që lejon mbështetjen të kapacitetit të subjekteve të tjera është e formuluar qartë, pa kushte dhe pa lënë hapësirë vlerësimi për shtetin; se afati i transpozimit ka kaluar prej rreth tetëmbëdhjetë muajsh; se ligji bazë është ndryshuar në përputhje me direktivën, por akti nënligjor i vjetër nuk është shfuqizuar dhe vazhdon të zbatohet nga autoritetet kontraktore. Bashkia mbrohet me tre argumente: se nuk është shteti dhe nuk përgjigjet për mostranspozimin; se ka qenë e detyruar të zbatojë aktin nënligjor në fuqi; dhe se një gjykatë administrative e shkallës së parë nuk mund të lërë pa zbatuar një akt të Këshillit të Ministrave.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- *A i plotëson dispozita e direktivës kushtet për t'u zbatuar drejtpërdrejt dhe kundër kujt mund të përdoret?*
- *A është bashkia «emanacion i shtetit» dhe cilët tregues në dosje e provojnë këtë?*
- *A mundet gjykata e shkallës së parë të mos zbatojë aktin nënligjor, apo duhet t'i drejtohet një gjykate më të lartë ose Gjykatës Kushtetuese?*
- *A mjafton interpretimi konform i ligjit bazë për ta zgjidhur çështjen pa kaluar të mosaplikimi, dhe ku qëndron kufiri contra legem?*
- *Si do ta formuloni në relacion çështjen ligjore që i parashtrohet trupit gjykues, pa e paragjykuar zgjidhjen?*
- *Çfarë do të ndryshonte nëse procedura do të ishte zhvilluar nga një koncesionar privat pa prerogativa publike?*
- *Çfarë do të ndryshonte nëse fondi limit do të ishte nën pragun e zbatimit të direktivës?*
- *Nëse kontrata është nënshkruar dhe po zbatohet, si ndikon kjo te kërkitimi kryesor dhe te ai alternativ?*

Kazusi 2 — Afati procedural dhe parimi i efektivitetit

Në vitin 2021, K.M. lidh me një bankë një kontratë kredie konsumatore prej 2.400.000 lekësh, me afat dhjetëvjeçar. Kontrata përmban një klauzolë të përgjithshme që i lejon bankës të ndryshojë njëanshëm marzhin e interesit «sipas kushteve të tregut», pa parashikuar as kriter të verifikueshëm, as të drejtë të konsumatorit për të zgjidhur kontratën. Klauzola është pjesë e kushteve tip, të panegociuara. Në 2023 banka e rrit marzhin dy herë. Kësti mujor rritet me rreth 22% dhe K.M. paguan gjatë dy vitesh rreth 310.000 lekë më shumë se sipas normës fillestare. Ai vazhdon pagesat, pa kundërshtim me shkrim. Në janar 2026, GJDBE-ja nxjerr një vendim paragjykimor sipas të cilit një klauzolë e ndryshimit njëanshëm që nuk i lejon konsumatorit të parashikojë pasojat ekonomike është e padrejtë, dhe gjykata kombëtare është e detyruar ta shqyrtojë këtë kryesisht, sapo disponon elementet faktike e ligjore. Në prill 2026 K.M. paraqet padi për konstatimin e pavlefshmërisë së klauzolës dhe kthimin e shumave të paguara tepër. Gjykata e shkallës së parë e rrëzon padinë pa hyrë në themel, duke zbatuar një afat tremujor prekluziv për kundërshtimin e kushteve të kontratave bankare, i cili llogaritet nga data e njoftimit të ndryshimit të normës — pra i shteruar që në 2023. K.M. ankimohet. Ai pretendon se afati e bën praktikisht të pamundur mbrojtjen e të drejtës dhe se ndryshimi i normës i është njoftuar përmes një mesazhi standard, pa shpjegim të pasojave. Banka pretendon se afati zbatohet njësoj për çdo kundërshtim kontraktor, pa dallim, dhe se paditësi ka qenë i lirë të reagojë në 2023. Në dosje rezulton se e drejta e brendshme parashikon pavlefshmërinë absolute të klauzolave të padrejta pa afat, ndërsa afati tremujor buron nga një rregullim i posaçëm sektorial; se nuk provohet që konsumatori të ketë marrë informacion për të drejtën e kundërshtimit; dhe se kontrata vazhdon të zbatohet.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- *Cilët parime vijnë në ndihmë — efektiviteti, ekuivalenca, apo të dy — dhe cilat janë kufijtë e secilit?*
- *A mjafton fakti që afati zbatohet njësoj për të gjitha paditë, kur e drejta e brendshme njeh pavlefshmërinë pa afat për kërkime të natyrës së njëjtë?*
- *Nga cili moment duhet të fillojë afati që mbrojtja të mbetet efektive: nga njoftimi, nga pagesa e fundit, apo nga njohja e karakterit të padrejtë?*
- *A e detyron shqyrtimi kryesisht i klauzolës gjykatën ta kapërcejë pengesën procedurale, apo parimi i formës së prerë e ndalon këtë?*
- *A ndryshon diçka fakti që vendimi i GJDBE-së është i mëvonshëm, apo ai vetëm sqaron kuptimin e normës që nga fillimi?*
- *Çfarë elementesh faktike duhet të verifikohen në dosje para se kjo çështje të ngrihet në relacion — mënyra e njoftimit, natyra e panegociuar e klauzolës, shumat e paguara, cilësia e konsumatorit?*
- *Si dallohet në relacion ajo që është konstatim faktik nga ajo që mbetet vlerësim i trupit gjykues?*
- *Çfarë do të ndryshonte nëse kredimarrësi do të ishte tregtar që e ka marrë kredinë për veprimtarinë e tij?*

Praktikë gjyqësore për lexim paraprak

- 26/62, **Van Gend en Loos** — efekti i drejtpërdrejtë;
- 6/64, **Costa k. ENEL** — epërsia;
- 106/77, **Simmenthal** — detyrimi i çdo gjykate për të mos aplikuar normën në konflikt;
- C-106/89, **Marleasing** — interpretimi konform;
- C-91/92, **Faccini Dori** — mosnjohja e efektit horizontal të direktivave;
- C-188/89, **Foster k. British Gas** — nocioni “i lidhur me shtetin”;
- C-6/90 dhe C-9/90, **Francovich dhe Bonifaci** — përgjegjësia shtetërore;
- C-224/01, **Köbler** — përgjegjësia për vendimin e gjykatës së shkallës së fundit;
- 33/76, **Ree dhe 45/76, Comet** — autonomia procedurale, efektiviteti dhe ekuivalenca.

Tema 2: Identifikimi i normës burimore dhe zbatimi i MSA-së (4 orë)

Përshkrimi i temës

Kjo temë trajton atë që është, në praktikë, veprimi i parë dhe më i shpeshtë i ndihmës ligjor në një çështje me përmbajtje europiane: të kuptojë se dispozita shqiptare që ka përpara nuk është origjinale, por e përafuar, dhe të gjejë aktin nga i cili buron.

Trajtohet MSA-ja si burim i së drejtës së brendshme dhe kushtet në të cilat dispozitat e saj mund të prodhojnë efekt të drejtpërdrejtë, detyrimi i interpretimit proeuropean të legjislacionit të përafuar, si dhe përdorimi dhe kufijtë e jurisprudencës së GJDBE-së para anëtarësimit.

Pjesa më e madhe e orëve i kushtohet teknikës: leximi i relacionit shpjegues të projektligjit, përdorimi i tabelës së përputhshmërisë, gjurmimi i aktit të BE-së në EUR-Lex dhe krahasimi i formulimeve.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- MSA-ja si burim i së drejtës së brendshme; kushtet e efektit të drejtpërdrejtë të marrëveshjeve ndërkombëtare;
- transpozimi i *acquis*-së në sistemin ligjor shqiptar dhe teknikat e identifikimit të aktit burimor;
- relacioni shpjegues, tabela e përputhshmërisë dhe vlera e tyre interpretuese;
- detyrimi i interpretimit proeuropean dhe kufijtë e tij para anëtarësimit;

- kompetenca ratione temporis: trajtimi i marrëdhënieve të lindura para anëtarësimit;
- praktika e Gjykatës Kushtetuese dhe e Gjykatës së Lartë lidhur me zbatimin e legjislacionit të përafuar.

Metodologjia

Punëtori. Kandidatëve u jepen ligje shqiptare, pa asnjë tregues për origjinën e tyre. Detyra është: të identifikojnë aktin burimor të BE-së; të gjejnë versionin e konsoliduar në EUR-Lex; të verifikojnë nëse akti është ndryshuar pas transpozimit; dhe të shkruajnë një relacion, ku shpjegohet ndikimi i kësaj origjine mbi përmbajtjen dhe interpretimin ligjit shqiptar.

Kazuse për shtjellim dhe diskutim

Kazusi 1 — Efekti i drejtpërdrejtë i MSA-së

Shoqëria «Delta» sh.p.k. importon nga një shtet anëtar i BE-së një ngarkesë me pajisje industriale, me vlerë doganore rreth 6,2 milionë lekë. Në deklaratën doganore ajo kërkon zbatimin e tarifës preferenciale zero, duke u mbështetur në kalendarin e zbritjes graduale të detyrimeve doganore të parashikuar në MSA dhe në aneksin përkatës, sipas të cilit tarifa për këtë kategori mallrash ka arritur në zero.

Dega doganore refuzon dhe zbaton normën prej 10% të parashikuar në një vendim të Këshillit të Ministrave për miratimin e tarifës doganore, i cili nuk është përditësuar sipas kalendarit të MSA-së. Shoqëria paguan detyrimin prej rreth 620 mijë lekësh, ankimohet administrativisht dhe, pas refuzimit, i drejtohet gjykatës administrative, duke kërkuar rimbursimin e shumës.

Në dosje rezulton se malli shoqërohet me certifikatë origjine EUR.1 të lëshuar rregullisht; se dispozita e MSA-së për zbritjen e detyrimeve është e formuluar si detyrim i qartë me kalendar të përcaktuar, pa i lënë hapësirë vlerësimi palëve; dhe se nuk ekziston asnjë akt i brendshëm që ta zbatojë shprehimisht atë hap të kalendarit.

Drejtoria e Përgjithshme e Doganave mbrohet me argumentin se MSA-ja krijon detyrime ndërmjet palëve kontraktuese dhe jo të drejta të drejtpërdrejta për individët, se ajo ka natyrë programore, dhe se administrata nuk mund të mos zbatojë një vendim të Këshillit të Ministrave në fuqi.

Ndihmësit ligjor i është ngarkuar përgatitja e relacionit.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A nevojitet akt i brendshëm zbatues, apo mjafton vetë MSA-ja?
- A i plotëson dispozita përkatëse kushtet e efektit të drejtpërdrejtë: qartësia, saktësia dhe mungesa e kushtëzimit?
- A e ndryshon përgjigjen fakti që MSA-ja synon përgatitjen për anëtarësim dhe jo integrimin e menjëhershëm në tregun e brendshëm?
- Si zgjidhet konflikti mes marrëveshjes ndërkombëtare të ratifikuar dhe aktit nënligjor të brendshëm?
- Si do ta strukturoni analizën në relacion: si çështje juridiksioni, si çështje ligji të zbatueshëm, apo si të dyja?
- Çfarë do të ndryshonte nëse dispozita e MSA-së do të parashikonte thjesht që palët «synojnë të përafrojnë» tarifën?
- Çfarë do të ndryshonte nëse certifikata e origjinës do të mungonte ose do të kontestohet?

Kazusi 2 — Norma e përafuar e interpretuar ndryshe nga burimi

Në një mosmarrëveshje pune, punëmarrësi S.H. pretendon se marrëdhënia e tij është ndërprerë pa shkak të justifikuar pasi kishte denoncuar pranë inspektoratit mungesën e masave të sigurisë. Ai kërkon dëmshpërblim, duke u mbështetur në dispozitën e Kodit të Punës që ndalon trajtimin e disfavorshëm si pasojë e ankesës.

Dispozita e ligjit shqiptar riprodhon pothuajse fjalë për fjalë nenin e një direktive të BE-së. Praktika e brendshme e ka interpretuar prej vitesh në kuptimin se mbrojtja vlen vetëm nëse ankesa i është drejtuar formalisht punëdhënësit, ndërsa GJDBE-ja, në interpretimin e së njëjtës normë burimore, e ka përjashtuar shprehimisht këtë kufizim, duke pranuar edhe ankesat drejtuar autoritetit mbikëqyrës.

Në dosje rezulton se relacioni shpjegues i projektligjit e deklaron dispozitën si transpozim të plotë të direktivës dhe se tabela e përputhshmërisë e vendos atë në përputhje të plotë. Ndërkohë, gjykata e shkallës së parë e ka rrëzuar padinë duke ndjekur praktikën e brendshme, ndërsa në ankim pala pretendon interpretim të gabuar të normës.

Vendimi i GJDBE-së është i mëvonshëm se nënshkrimi i MSA-së dhe se transpozimi, dhe marrëdhënia e punës është lindur para tij.

Ndihmësit ligjor i është ngarkuar përgatitja e relacionit për seancën e ankimit.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A është gjykata e detyruar ta ndjekë interpretimin e GJDBE-së para anëtarësimit, apo ai vlen si argument bindës?
- Çfarë peshe kanë relacioni shpjegues dhe tabela e përputhshmërisë kur formulimi i normës është identik me burimin?
- A i shtrihet detyrimi i interpretimit proeuropian një marrëdhënieje të lindur para vendimit të GJDBE-së?
- Ku qëndron kufiri: interpretim konform apo interpretim contra legem i praktikës së konsoliduar?
- Si duhet paraqitur kjo divergjencë në relacion, pa e zëvendësuar vlerësimin e gjyqtarit?
- Çfarë burimesh duhet t'i bashkëngjiten relacionit që gjyqtari të mund ta verifikojë vetë interpretimin?
- Çfarë do të ndryshonte nëse dispozita shqiptare do të shkonte më tej se direktiva, duke ofruar mbrojtje më të gjerë?

Pyetje vetëstudimore

- Çfarë synon MSA-ja dhe cilat fusha rregullon?
- A krijojnë nenet e saj të drejta mjaftueshëm të qarta, të sakta dhe të pakushtëzuara për t'u zbatuar drejtpërdrejt?
- Si identifikohet direktiva ose rregullorja burimore e një dispozite të ligjit shqiptar?
- Ku janë kufijtë e interpretimit proeuropian para anëtarësimit?
- Çfarë vlere ka një vendim i GJDBE-së i dhënë pas nënshkrimit të MSA-së, për një dispozitë të përafruar?

Praktikë gjyqësore për lexim paraprak

- **12/86, Demirel** — efekti i dispozitave të marrëveshjeve të asociimit;
- **C-265/03, Simutenkov** — efekti i drejtpërdrejtë i klauzolës së mosdiskriminimit;
- **C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer** — kushtet e punës dhe marrëveshja e asociimit;
- **C-302/04, Ynos** — kompetenca ratione temporis para anëtarësimit;
- **C-377/17, Komisioni k. Gjermanisë** — tarifimet minimale të profesioneve;
- **Gjykata e Lartë, Merushe Shpata**, nr. 31001-03553-2014;
- **Gjykata Kushtetuese** — vendimet mbi zbatimin e legjislacionit të përafruar

Tema 3: Kërkimi ligjor në burimet europiane (4 orë)

Përshkrimi i temës

Kjo temë është e rëndësishme për punën e ndihmësave ligjorë. Rregullorja e njësisë së shërbimit ligjor e përcakton punën kërkimore si detyrë të veçantë, në funksion të zgjidhjes së çështjes dhe të arsyetimit të vendimit. Cilësia e kësaj pune përcakton nëse vendimi do të mbështetet në burime të verifikuara apo në citime të trashëguara pa kontroll. Ushtrimi praktik në klasë realizohet tërësisht në kompjuter. Trajtohen EUR-Lex — kërkimi sipas numrit CELEX, versionet e konsoliduara, statusi i aktit, lidhjet me jurisprudencën; CURIA — kërkimi sipas numrit të çështjes, sipas fjalëve kyçe dhe sipas dispozitës së interpretuar, leximi i pjesës urdhëruese dhe dallimi i saj nga arsyetimi, ndjekja e jurisprudencës pasuese; HUDOC — kërkimi sipas nenit të KEDNJ-së dhe sipas shtetit, filtrat e rëndësishë; Portali e-Justice dhe Atlasi Gjyqësor Europian — gjetja e autoritetit kompetent të huaj dhe e formularëve. Trajtohet gjithashtu një aftësi që nuk mësohet vetvetiu: si citohet një çështje në mënyrë të gjurmueshme dhe përse citimi vetëm me emër, pa numër dhe pa datë, e detyron gjyqtarin ta përsërisë kërkimin nga e para.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- struktura e EUR-Lex; numri CELEX; versionet gjuhësore dhe vlera e tyre e barabartë;
- statusi i aktit: në fuqi, i ndryshuar, i shfuqizuar; akti bazë dhe aktet zbatuese;
- CURIA: llojet e procedurave, konkluzionet e avokatit të përgjithshëm dhe vlera e tyre;
- leximi i vendimit: faktet, pyetjet e referuara, arsyetimi, pjesa urdhëruese;
- HUDOC: niveli i rëndësishë, vendimet e Dhomës së Madhe, vendimet pilot;
- Portali e-Justice, Atlasi Gjyqësor Europian dhe ffishat kombëtare;
- rregullat e citimit dhe dokumentimi i burimeve në relacion.

Metodologjia

Ushtrime praktike me kompjuter, e ndarë në katër ushtrime të kohëmatuara, secili i ndjekur nga kontrolli i përbashkët i rezultateve. Në fund, çdo kandidat dorëzon një fletë burimesh për një çështje të dhënë, e cila vlerësohet sipas saktësisë dhe gjurmueshmërisë së citimeve.

Kazuse për shtjellim dhe diskutim

Kazusi 1 — Citimi i pagjurmueshëm

Në një çështje për pavlefshmërinë e disa klauzolave të një kontrate kredie me përmbytje të ndryshueshme, relacioni i përgatitur më parë nga një koleg përmban fjalinë: «Sipas jurisprudencës së konsoliduar të GJDBE-së mbi kushtet e padrejta, klauzolat e këtij lloji konsiderohen gjithnjë abuzive». Nuk jepet asnjë numër çështjeje, datë apo referencë.

Gjyqtari i çështjes kërkon me shkrim verifikimin e këtij pohimi para seancës së radhës, që zhvillohet pas dy ditësh. Në kërkim rezulton se GJDBE-ja i ka trajtuar këto klauzola disa herë, por jo në mënyrë uniforme: në një linjë vendimesh vlerësimi i karakterit abuziv i lihet gjykatës kombëtare mbi bazën e transparencës së informimit paraprak, ndërsa në një linjë tjetër, për klauzola me përmbytje të ngjashme por në kontekst tjetër rregullator, zgjidhja ka qenë më e drejtpërdrejtë. Njëri prej vendimeve të cituar gojariht nga pala është vendim i Dhomës me tre gjyqtarë, ndërsa një tjetër është konkluzion i avokatit të përgjithshëm, që gjykata nuk e ka ndjekur.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- Si do të vepronit për ta verifikuar pohimin dhe brenda cilës kohë?
- Nga cili element do të nisnit kërkimin: nga dispozita e interpretuar, nga fjalët kyçe, apo nga vendimet e cituara nga palët?
- A është vërtet e konsoliduar jurisprudenca në këtë fushë, apo ka linja të ndryshme që duhen paraqitur veçmas?

- Çfarë vlere i jepet konkluzionit të avokatit të përgjithshëm që gjykata nuk e ka ndjekur, dhe si shënohet kjo në relacion?
- Si do ta rishkruanit fjalinë që ajo të jetë e kontrollueshme nga gjyqtari pa përsëritur kërkimin nga e para?
- Çfarë do të bënit nëse kërkimi nuk e konfirmon dot pohimin brenda afatit?

Kazusi 2 — Akti i shfuqizuar

Në një mosmarrëveshje për transportin ndërkombëtar të mallrave, pala paditëse e mbështet pretendimin e vet mbi tekstin e një rregulloreje të BE-së, duke e cituar me numrin dhe vitin e miratimit dhe duke i bashkëngjitur një përkthim të pjesshëm.

Në verifikim rezulton se rregullorja është shfuqizuar dhe zëvendësuar nga një akt i mëvonshëm, i cili e ka ndryshuar formulimin e dispozitës vendimtare për çështjen. Rregullorja e re parashikon dispozita kalimtare: teksti i vjetër vazhdon të zbatohet për marrëdhëniet e krijuara para një date të caktuar. Ngjarjet e dosjes janë shtrirë përpara dhe pas asaj date, ndërsa përkthimi i paraqitur nga pala nuk përputhet plotësisht me versionin zyrtar në gjuhën shqipe.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- Si verifikohet statusi i aktit dhe si dokumentohet ky verifikim në relacion?
- A ka rëndësi data e ngjarjeve për të përcaktuar cili tekst zbatohet, dhe si trajtohen dispozitat kalimtare?
- Cili version citohet: ai origjinal, ai i konsoliduar, apo të dy — dhe me çfarë shënimi?
- Si veprohet kur përkthimi i paraqitur nga pala ndryshon nga versioni zyrtar, duke pasur parasysh vlerën e barabartë të versioneve gjuhësore?
- Çfarë duhet t'i thuhet gjyqtarit dhe çfarë nuk i takon ndihmësit ligjor ta vlerësojë?

Pyetje vetëstudimore

- Si dallohet versioni origjinal i një akti nga versioni i konsoliduar dhe cili prej tyre duhet cituar?
- Si verifikohet nëse një direktivë është shfuqizuar dhe nga cili akt është zëvendësuar?
- Ku ndodhet pjesa urdhëruese e një vendimi të GJDBE-së dhe si dallohet nga arsyetimi?
- Si kontrollohet nëse një vendim është tejkaluar nga jurisprudenca e mëvonshme?
- Cilat elemente e bëjnë një citim të gjurmueshëm?

Burime dhe praktikë gjyqësore për lexim paraprak

- **Rekomandimet e GJDBE-së drejtuar gjykatave kombëtare** mbi paraqitjen e kërkesave paragjykimore — dokument praktik, i domosdoshëm për këtë temë;
- **283/81, CILFIT dhe C-561/19, Consorzio Italian Management** — si lexohet detyrimi i referimit dhe përse kërkimi paraprak është kusht i tij;
- **C-612/13 P, ClientEarth** — qasja në dokumente dhe transparenca e burimeve;
- **Udhëzuesit dhe fishat kombëtare të Portalit e-Justice** — si burim pune dhe jo si burim i së drejtës.

Tema 5: Të drejtat themelore dhe standardi i mbrojtjes (3 orë)

Përshkrimi i temës

Tema trajton çështjen që shfaqet më shpesh si gabim në fazën përgatitore: zbatimi i Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Europian jashtë fushës së saj të zbatimit, ose, anasjelltas, mospërmendja e saj kur çështja bie qartësisht brenda kësaj fushe. Fusha e zbatimit të Kartës është prandaj pika qendrore e trajtimit.

Trajtohen struktura dhe vlera juridike e Kartës, testi i kufizimeve të lejuara, dallimi ndërmjet të drejtave dhe parimeve, si dhe raporti Kartë–KEDNJ–Kushtetutë, duke përfshirë kushtet në të cilat mund të zbatohet standardi kombëtar më i lartë. Kjo qasje ilustron mbi të drejtën që hasen shpesh në dosjet e gjykatave shqiptare: mosdiskriminimi, lirinë e shprehjes, azilin dhe aksesin në drejtësi.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Karta: struktura, përmbajtja dhe vlera juridike; Shpjegimet zyrtare si burim interpretimi;
- Fusha e zbatimit të Kartës dhe kriteri i lidhjes së mjaftueshme me të drejtën e BE-së;
- Kufizimet e lejuara dhe testi i proporcionalitetit;
- Dallimi ndërmjet të drejtave dhe parimeve; zbatimi ndërmjet privatëve;
- Ndërveprimi Kartë–KEDNJ–Kushtetutë, hierarkia e standardeve dhe kufijtë e standardit kombëtar më të lartë;
- Zbatimi mbi të drejtat konkrete: mosdiskriminimi, liria e shprehjes, azili dhe aksesin në drejtësi;
- Oavarësia gjyqësore si kërkesë e së drejtës së BE-së, në lidhje me të drejtën për mjet efektiv ankimi.

Metodologjia

Analizë e strukturuar e vendimeve të përzgjedhura paraprakisht, e ndjekur nga një ushtrim i shkurtër: për katër situata të dhëna, kandidatët përcaktojnë nëse Karta zbatohet dhe e argumentojnë përgjigjen ashtu siç do ta shkruanin në relacion.

Kazuse për shtjellim dhe diskutim

Kazusi 1 — Diskrecioni i shtetit dhe fusha e zbatimit të Kartës

Një shtetase e vendit të tretë, e cila ka paraqitur kërkesë për mbrojtje ndërkombëtare, ankimon vendimin e autoritetit kompetent që ia rrëzon kërkesën si haptazi të pabazuar. Vendimi është marrë sipas një procedure të përsheptuar, të parashikuar nga një dispozitë kombëtare e miratuar për të përmbushur një detyrim që rrjedh nga direktiva përkatëse, por brenda hapësirës së diskrecionit që direktiva ia lë shtetit.

Në dosje rezulton se ankimi nuk ka efekt pezullues automatik, se kërkesja nuk ka pasur ndihmë juridike falas gjatë intervistës dhe se afati për ankim është shtatëditor. Ajo pretendon shkelje të së drejtës për mjet efektiv ankimi dhe për gjykim të drejtë. Autoriteti mbrohet me argumentin se dispozita është kombëtare, se direktiva nuk e detyron shtetin ta rregullojë çështjen në një mënyrë të caktuar dhe se, rrjedhimisht, Karta nuk zbatohet.

Ndihmësit ligjor i është ngarkuar përgatitja e relacionit.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A e përjashton ekzistenca e diskrecionit zbatimin e Kartës?
- Cilët tregues në dosje e provojnë lidhjen e mjaftueshme me të drejtën e BE-së?
- Cila dispozitë e Kartës është e zbatueshme dhe cilat janë argumentet pro e kundër?
- Nëse Karta zbatohet, si ndërtohet testi i kufizimit: baza ligjore, thelbi i së drejtës, objektivi legjitim, proporcionaliteti?
- Çfarë ndryshon nëse e njëjta mbrojtje kërkohet edhe nga KEDNJ-ja dhe nga Kushtetuta — cili standard citohet i pari në relacion?
- Si do ta formuloni përfundimin, duke e lënë vlerësimin përfundimtar te gjyqtari?

Kazusi 2 — Konflikti i standardeve të mbrojtjes

Në një çështje që lidhet me ekzekutimin e një urdhri të njohjes reciproke, standardi kushtetues shqiptar, sipas praktikës së konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese, ofron një mbrojtje

procedurale më të lartë se ajo që rrjedh nga Karta dhe nga akti i BE-së në fjalë. Fusha është e harmonizuar plotësisht dhe akti nuk parashikon shkak refuzimi për këtë rrethanë.

Pala kërkon zbatimin e standardit kombëtar, duke pretenduar se ai është pjesë e identitetit kushtetues. Në një variant të dytë të kazusit, i njëjti pretendim ngrihet në një fushë ku harmonizimi është vetëm i pjesshëm dhe akti i BE-së parashikon shprehimisht mundësinë e mbrojtjes më të gjerë.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A mund të zbatohet standardi kombëtar më i lartë kur fusha është e harmonizuar plotësisht?
- A ndryshon përgjigja në variantin ku harmonizimi është vetëm i pjesshëm?
- Cilat kushte duhen plotësuar që zbatimi i standardit kombëtar të mos cenojë epërsinë, unitetin dhe efektivitetin e së drejtës së BE-së?
- Ku qëndron kufiri ndërmjet identitetit kushtetues kombëtar dhe epërsisë, dhe kush e vlerëson atë?
- Nëse dyshimi mbetet, a është ky rast për referim paragjykimor, dhe si përgatitet ai?

Pyetje vetëstudimore

- Çfarë do të thotë «zbatim i së drejtës së BE-së» për efekt të fushës së zbatimit të Kartës?
- Cilat janë kushtet kumulative të një kufizimi të lejuar të një të drejte themelore?
- Kur mund të zbatohet standardi kombëtar më i lartë i mbrojtjes dhe kur jo?
- A ka hierarki ndërmjet Kartës, KEDNJ-së dhe Kushtetutës?
- Si dallohet një «e drejtë» nga një «parim» dhe çfarë pasojash ka ky dallim për palën që e invokon?

Praktikë gjyqësore për lexim paraprak

- **C-617/10, Åkerberg Fransson** — fusha e zbatimit të Kartës;
- **C-206/13, Siragusa** — kufijtë e lidhjes së mjaftueshme;
- **C-399/11, Melloni** — kufijtë e standardit kombëtar më të lartë;
- **C-42/17, M.A.S. dhe M.B.** — identiteti kushtetues dhe ligjshmëria penale;
- **C-176/12, Association de médiation sociale** — të drejtat kundrejt parimeve;
- **C-414/16, Egenberger** — zbatimi i Kartës ndërmjet privatëve;
- **C-64/16, ASJP** — pavarësia gjyqësore dhe mjeti efektiv i ankimit;

PJESA E DYTË: TREGU I BRENDSHËM DHE E DREJTA ADMINISTRATIVE EUROPIANE (20 orë)

Tema 1: Tregu i brendshëm dhe katër liritë (5 orë)

Përshkrimi i temës

Tema trajton tregun e brendshëm nga këndvështrimi i asaj që është e nevojshme për punë e ndihmësit ligjor: prania ose mungesa e elementit ndërkufitar, natyra e masës kombëtare që kundërshtohet dhe struktura e analizës që do të ndjekë gjykata.

Trajtohen teknikat rregullatore — harmonizimi maksimal dhe minimal, njohja reciproke — dhe pasojat e tyre për normën e zbatueshme; katër liritë themelore, me elementet dalluese të secilës; si dhe metoda e njësuar e analizës: a ka kufizim, a ndiqet një qëllim legjitim, a është masa e përshtatshme dhe e nevojshme.

Trajtohen gjithashtu situatat thjesht të brendshme dhe diskriminimi i kundërt, të cilat në praktikë shfaqen shpesh dhe përcaktojnë nëse zbatohet apo jo e drejta e BE-së.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- harmonizimi maksimal dhe minimal; njohja reciproke; klauzolat mbrojtëse;
- mallrat: masat me efekt ekuivalent, kërkesat imperative, kriteri i aksesit në treg;
- punonjësit dhe qytetaria: nocioni i punonjësit, mosdiskriminimi, kufizimet e lejuara;
- shërbimet dhe e drejta e themelimit; kufizimet jodiskriminuese;
- kapitali: investimet, kufizimet fiskale, justifikimet e pranuar;
- metoda e analizës: kufizim – justifikim – proporcionalitet;
- elementi ndërkufitar, situatat thjesht të brendshme dhe diskriminimi i kundërt.

Metodologjia

Prezantim i shkurtër (30 minuta), i ndjekur nga puna në grupe mbi katër kazuse të shkurtra, nga një për secilën liri. Çdo grup plotëson të njëjtën skedë analize — masa, liria e prekur, kufizimi, justifikimi, proporcionaliteti — e cila më pas shërben si model për relacionet në çështje të këtij lloji.

Kazuse për shtjellim dhe diskutim

Kazusi 1 — Harmonizimi shterues dhe norma kombëtare më mbrojtëse (mallrat)

Një shtet kërkon që produktet ushqimore për fëmijë të mbajnë në etiketë një paralajmërim shtesë, të palejuar nga rregullimi i BE-së për informimin e konsumatorit, i cili e rregullon shterueshëm përmbajtjen e etiketimit. Një importues i një produkti të prodhuar ligjërisht në një shtet tjetër ndalohej ta tregtojë atë dhe e kundërshton masën. Shteti e justifikon kërkesën me mbrojtjen e konsumatorit dhe të shëndetit të fëmijëve.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- Cila normë përbën standardin e kontrollit: akti i harmonizimit apo dispozita e Traktatit për lëvizjen e lirë të mallrave?
- A ndryshon përgjigja nëse harmonizimi është minimal ose nëse akti parashikon klauzolë mbrojtëse?
- Çfarë duhet të verifikohet në dosje para se fusha të klasifikohet si e harmonizuar shterueshëm?
- A është kjo kërkesë rregull për produktin apo modalitet shitjeje, dhe çfarë pasoje ka dallimi?

Kazusi 2 — Situata thjesht e brendshme (shërbimet dhe themelimi)

Për të ushtruar një profesion të rregulluar, e drejta e brendshme kërkon nga vendasit provimin e shtetit dhe një periudhë praktike dyvjeçare. Ofruesit e kualifikuar në shtete të tjera pranohen mbi bazën e njohjes reciproke, pa këto kërkesa. Një profesionist vendas, i kualifikuar tërësisht në vend, e kundërshton këtë ndryshim trajtimi si diskriminim të kundërt.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A bie çështja brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së?
- A ekziston ndonjë element ndërkufitar që do ta ndryshonte përgjigjen?
- Në cilat kushte pranohet një referim paragjykimor në situata thjesht të brendshme?
- Si do ta ngrinin çështjen në relacion, duke qenë se përgjigja përcakton tërë analizën pasuese?

Kazusi 3 — Nocioni i punonjësit (lëvizja e lirë e personave)

Një shtetas i një shteti tjetër punon dhjetë orë në javë në një restorant, me pagë nën minimumin jetik, dhe e plotëson të ardhurën me ndihmë financiare nga familja. Autoriteti ia refuzon të drejtën e qëndrimit, me arsyetimin se veprimtaria e tij nuk është ekonomikisht e mjaftueshme dhe se ai në fakt varet nga burime të tjera.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- Cili është kriteri thelbësor për cilësimin si punonjës?
- A ka rëndësi burimi i të ardhurave plotësuese apo niveli i pagës?
- Kur konsiderohet veprimtaria «reale dhe efektive» dhe kur thjesht marginale e ndihmëse?
- Cilat fakte duhen mbledhur në dosje për ta zgjidhur këtë çështje?

Kazusi 4 — Kufizimi fiskal ndaj lëvizjes së kapitalit

Një regjim tatimor njeh kredi tatimore për dividendët e shpërndarë nga shoqëri të vendosura në vend, por jo për ata të shpërndarë nga shoqëri të vendosura në shtete të tjera, të cilët tatohen me normë të plotë. Një investitor individual e kundërshton masën. Shteti e justifikon atë me koherencën e sistemit fiskal dhe me nevojën për të ruajtur ndarjen e balancuar të kompetencës tatimore.

Pyetje për diskutim dhe shtjellim:

- A përbën masa kufizim të lëvizjes së lirë të kapitalit?
- Cilat justifikime janë pranuar në jurisprudencë dhe cilat janë refuzuar?
- A mjafton koherenca fiskale kur ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë ndërmjet avantazhit dhe barrës tatimore?
- Si zbatohet proporcionaliteti kur në lojë janë të ardhurat buxhetore?

Pyetje vetëstudimore

- Si dallohet një rregull për produktin nga një modalitet shitjeje dhe përse ka rëndësi?
- Kur një fushë është harmonizuar shterueshëm, cila normë përbën standardin e kontrollit?
- Çfarë e bën një situatë «thjesht të brendshme»?
- Cilat janë hapat e testit kufizim – justifikim – proporcionalitet?
- Çfarë është diskriminimi i kundërt dhe përse e drejta e BE-së zakonisht nuk e ndalon atë?

Praktikë gjyqësore për lexim paraprak

- **120/78, Cassis de Dijon** — njohja reciproke dhe kërkesat imperative;
- **C-267/91 dhe C-268/91, Keck dhe Mithouard** — rregulli i produktit kundrejt modalitetit të shitjes;
- **C-110/05, Komisioni k. Italisë** — kriteri i aksesit në treg;
- **C-376/98, Reklama e duhanit I** — kufijtë e bazës juridike për harmonizim;
- **C-547/14, Philip Morris Brands** — harmonizimi shterues;
- **C-448/98, Guimont** — pranueshmëria e referimit në situata thjesht të brendshme;
- **C-415/93, Bosman** — kufizimet jodiskriminuese;
- **C-212/97, Centros** — liria e themelimit dhe abuzimi.

Tema 2: Tema të lidhura me liritë e tregut (5 orë)

Përshkrim i temës

Tema mbledh katër fusha që kanë një tipar të përbashkët: normat e BE-së zbatohen ose duhet të zbatohen drejtpërdrejt nga gjykata kombëtare, shpesh edhe *ex officio*. Për ndihmësin ligjor kjo do të thotë se detyrimi për t'i ngritur këto çështje nuk varet gjithmonë nga pretendimi i palës.

Bërthama e temës është zbatimi i decentralizuar: nenet 101 dhe 102 TFBE dhe padia private për dëmshpërblim; ndihma shtetërore me detyrimin e pezullimit, pasojat e mosnjohimit dhe rikuperimin; direktivat e prokurimit dhe mjetet e ankimit me afatet e tyre të shkurtra; Direktiva

93/13 dhe kontrolli *ex officio* i kushteve të padrejta, i cili është sot ndoshta detyrimi *ex officio* më i shpeshtë në praktikën civile.

Direktivat mjedisore (sidomos VNM-ja) kufizojnë diskrecionin e administratës në mënyrë të mjaftueshme të qartë për t'u zbatuar nga gjykata, sepse aksesit në drejtësi i organizatave mjedisore ndikohet drejtpërdrejt nga Konventa e Aarhusit, dhe sepse pezullimi i ekzekutimit të lejeve mjedisore ngre të njëjtat pyetje për masat e përkohshme si ndihma shtetërore.

Pronësia intelektuale hyn si kufi i lirive të tregut dhe si fusha ku e drejta e BE-së i imponon gjykatës kombëtare një grup mjetesh procedurale të harmonizuara (masa të përkohshme, e drejta e informacionit, urdhra ndaj ndërmjetësve, llogaritja e dëmit), duke kërkuar gjithnjë një test proporcionaliteti mes të drejtave themelore.

Konkurrenca

- Nenet 101 dhe 102 TFBE; efekti i drejtpërdrejtë horizontal dhe zbatimi nga gjykata civile
- Padia private për dëmshpërblim; lidhja shkakësore, barra e provës, prezumimi i dëmit në karte
- Vlera provuese e vendimit të autoritetit të konkurrencës përpara gjykatës

Ndihma shtetërore

- Nocioni i ndihmës: burime shtetërore, avantazh selektiv, ndikim në tregti
- Detyrimi i pezullimit (neni 108(3) TFBE) dhe pasojat e mosnjohimit
- Ndarja e kompetencës: gjykata vlerëson *ekzistencën* e ndihmës, Komisioni *pajtueshmërinë*
- Rikuperimi dhe kufijtë e pritshmërive legjitime

Prokurimi publik

- Dallimi mes kriterëve të kualifikimit (aftësia e ofertuesit) dhe kriterëve të vlerësimit (cilësia e ofertës)
- Transparenca dhe barazia edhe jashtë fushës së zbatimit të direktivave
- Direktivat e mjeteve të ankimit: afatet e shkurtra, momenti i fillimit të afatit, perioda *standstill*, pavlefshmëria e kontratës

Mbrojtja e konsumatorit

- Direktiva 93/13: kontrolli *ex officio*, testi i padrejtësisë, kushtet për të cilat nuk bëhet kontroll (objekti kryesor, çmimi, nëse janë të qarta)
- Pasojat: mosaplikim i kushtit pa moderim; kufijtë e ngushtë të zëvendësimit me dispozitë plotësuese
- Kufijtë e formës së prerë dhe të preklusionit përballë efektivitetit

Mjedisi (përmbledhtas)

- Direktiva VNM 2011/92: detyrimi i gjykatës për të kontrolluar tejkalimin e kufijve të diskrecionit; pasojat e mungesës së vlerësimit
- Aksesit në drejtësi: legjitimimi i organizatave mjedisore, interpretimi konform me Konventën e Aarhusit, kostot jo-penguese
- Masat e përkohshme dhe pezullimi i lejeve; parimi "ndotësi paguan" dhe parimi i kujdesit si mjete interpretimi

Pronësia intelektuale (përmbledhtas)

- Direktiva 2004/48: masat e përkohshme dhe ruajtja e provës, e drejta e informacionit, urdhrat, llogaritja e dëmshpërblimit

- Urdhrat ndaj ndërmjetësve dhe ndalimi i detyrimeve të përgjithshme të monitorimit; balancimi i të drejtave themelore
- Shterimi i të drejtave si kufi i qarkullimit të lirë të mallrave; roli i gjykatës kombëtare si gjykatë e markës së BE-së

Ndërveprimi horizontal

- Ndërveprimi i të katër fushave me procedurën përmbartimore: kur ekzekutimi duhet pezulluar dhe mbi ç'bazë
- Kufijtë e detyrimit *ex officio*: ekuivalenca, efektiviteti dhe parimi i disponibilitetit

Pyetje vetëstudimore

- Në ç'kushte gjykata kombëtare duhet të ngrejë *ex officio* karakterin e padrejtë të një kushti kontraktor?
- Cilat janë pasojat e mosnjohimit të një ndihme shtetërore?
- Cili është dallimi ndërmjet kritereve të kualifikimit dhe kritereve të vlerësimit në prokurim?
- Kush e mban barrën e provës në një padi për dëmshpërblim nga shkelja e konkurrencës?
- Përse detyrimi *ex officio* është më i fortë te Direktiva 93/13 sesa te normat mjedisore?
- Çfarë duhet të bëjë gjykata kur konstaton se një leje është dhënë pa vlerësim të ndikimit në mjedis?
- Cilat janë kufijtë e një urdhri ndaj një ndërmjetësi në mbrojtjen e pronësisë intelektuale?

Metodologjia

Punë në grupe mbi tri kazuse, secili i shoqëruar me ekstrakte nga një dosje reale e anonimizuar. Grupet përgatitin: (i) listën e çështjeve që duhen ngritur *ex officio*; (ii) formulimin konkret me të cilin ato do t'i paraqiteshin gjyqtarit; (iii) ndarjen e qartë mes asaj që gjykata mund ta vlerësojë vetë dhe asaj që nuk e vlerëson dot. Kandidatët do të sjellin praktikën e fundit të BE për secilën nënfushë.

Kazusi 1 — Kushti i padrejtë në procedurën përmbartimore

Titulli ekzekutiv mbështetet në një kontratë tipike konsumatore që përmban një kusht potencialisht të padrejtë. Debitori nuk ka paraqitur kundërshtim.

- A ka gjykata detyrim ta shqyrtojë kushtin *ex officio* dhe në cilën fazë?
- Çfarë ndodh nëse afati i kundërshtimit ka kaluar?
- Cilat elemente të dosjes duhen verifikuar për të përcaktuar cilësinë e konsumatorit?

Kazusi 2 — Ndihma e panjoftuar

Një subjekt përfiton një lehtësi fiskale të miratuar pa njoftim paraprak. Konkurrenti i tij ankimon.

- Cila është kompetenca e gjykatës kombëtare dhe cila e Komisionit?
- Cilat janë pasojat e shkeljes së detyrimit të pezullimit?
- Si do ta ndanit në relacion atë që gjykata mund ta vlerësojë vetë nga ajo që nuk e vlerëson dot?

Kazusi 3 — Leja e ndërtimit dhe shenja e mbrojtur (mjedis + pronësi intelektuale)

Një autoritet lokal jep lejen për një objekt prodhimi pa kryer vlerësimin e ndikimit në mjedis, duke e cilësuar projektin nën pragun përkatës. Një organizatë mjedisore kërkon pezullimin e punimeve, ndërsa banorët nuk janë palë. Paralelisht, i njëjti operator paditet nga një

konkurent për përdorim të një shenje të ngjashme me një markë të regjistruar dhe kërkohet masë e përkohshme për ndalimin e prodhimit.

- A mund ta kontrollojë gjykata vetë klasifikimin nën prag, apo është ky diskrecion i administratës?
- Mbi ç'bazë vlerësohet legjitimiteti i organizatës mjedisore dhe si ndikon interpretimi konform me Konventën e Aarhusit?
- Cilat janë kushtet dhe kufijtë e masës së përkohshme në secilën nga dy procedurat, dhe si ndryshon testi i proporcionalitetit?
- Çfarë kërkohet nga paditësi për të përfituar të drejtën e informacionit ndaj palës kundërshtare?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Konkurrenca

- C-453/99, *Courage*; C-295/04 deri C-298/04, *Manfredi* — padia private për dëmshpërblim
- C-557/12, *Kone* — lidhja shkakësore dhe efektet e çmimit ombrellë

Ndihma shtetërore

- C-379/98, *PreussenElektra*; C-280/00, *Altmark* — nocioni i ndihmës shtetërore
- C-39/94, *SFEI*; C-199/06, *CELF* — kompetenca e gjykatës kombëtare dhe pasojat e mosnjohimit
- C-24/95, *Alcan Deutschland* — rikuperimi dhe pritshmëritë legjitime

Prokurimi publik

- C-31/87, *Beentjes*; C-324/98, *Telaustria* — transparenca dhe barazia
- C-532/06, *Lianakis* — dallimi mes kriterëve të kualifikimit dhe atyre të vlerësimit
- C-406/08, *Uniplex* — afatet e ankimit dhe momenti i fillimit të tyre

Mbrojtja e konsumatorit

- C-240/98 deri C-244/98, *Océano Grupo Editorial* — kontrolli *ex officio*
- C-618/10, *Banco Español de Crédito*; C-26/13, *Kásler* — pasojat e pavlefshmërisë dhe kufijtë e zëvendësimit
- C-168/05, *Mostaza Claro*; C-600/19, *Ibercaja Banco* — kufijtë e formës së prerë përballë Direktivës 93/13

Mjedisi (përmbledhtas)

- C-72/95, *Kraaijeveld* — kontrolli i kufijve të diskrecionit dhe ngritja *ex officio*
- C-201/02, *Ēells* — pasojat e mungesës së vlerësimit të ndikimit
- C-240/09, *Lesoochránárske zoskupenie*; C-664/15, *Protect* — akses në drejtësi i organizatave mjedisore

Pronësia intelektuale (përmbledhtas)

- C-324/09, *L'Oréal kundër eBay* — urdhrat ndaj ndërmjetësve
- C-70/10, *Scarlet Extended* — balancimi i të drejtave themelore dhe ndalimi i monitorimit të përgjithshëm
- C-580/13, *Coty Germany* — e drejta e informacionit përballë sekretit bankar

Kufijtë e detyrimit *ex officio* (transversale)

- C-430/93 dhe C-431/93, *van Schijndel*; C-222/05 deri C-225/05, *van der Eerd* — kur e drejta e BE-së nuk kërkon ngritjen kryesisht të çështjes

Tema 3: Mbrojtja e të dhënave dhe rregullimi digjital (5 orë)

Përshkrim i temës

Tema mbledh dy fusha me rritje të shpejtë, të cilat prekin drejtpërdrejt edhe vetë veprimtarinë e gjykatës. Për njësinë e shërbimit ligjor, GDPR-ja nuk është vetëm objekt gjykimi: ajo është kufi i veprimtarisë së përditshme — përpunimi i të dhënave në dosje, komunikimi i akteve, anonimizimi para publikimit të vendimit, përdorimi i provave me origjinë digjitale dhe vetë përdorimi i mjeteve automatike në përgatitjen e relacionit.

Pjesa e parë trajton bazat ligjore të përpunimit dhe zbatimin e tyre nga gjykata, nocionin e "veprimtarisë gjyqësore" dhe pasojat e tij për mbikëqyrjen, të drejtat e subjektit dhe kufizimet e tyre, dëmshpërblimin sipas nenit 82 GDPR dhe nocionin e dëmit jomaterial, si dhe kushtet e ruajtjes dhe të qasjes në të dhënat për qëllime penale — bashkë me pasojat procedurale të një qasjeje të paligjshme.

Pjesa e dytë trajton kuadrin e ri rregullator: Akti i Shërbimeve Digjitale (përgjegjësia e ndërmjetësve, urdhrat për heqje përmbajtjeje dhe shtrirja e tyre territoriale, urdhrat për informacion, mekanizmat e ankimit) dhe Akti për Inteligjencën Artificiale (klasifikimi i rrezikut, sistemet me rrezik të lartë të përdorura në administrimin e drejtësisë, detyrimi i mbikëqyrjes njerëzore, transparenca). Trajtohen veçmas kufijtë e përdorimit të mjeteve të inteligjencës artificiale nga vetë personeli gjyqësor, në dritën e Kartës Etike Europiane të CEPEJ-it.

Mbrojtja e të dhënave personale

- Fusha e zbatimit: nocioni i të dhënës personale dhe kufijtë e anonimizimit; pseudonimizimi nuk është anonimizim
- Nenet 6 dhe 9: bazat ligjore dhe zbatimi i tyre nga gjykata; detyrimi ligjor, detyra publike dhe kufijtë e interesit legjitim për autoritetet publike
- Përpunimi "në kuadër të veprimtarisë gjyqësore": kufizimi i kompetencës së autoritetit mbikëqyrës dhe pasojat institucionale
- Nxjerrja e provave në procesin civil si përpunim: testi i proporcionalitetit dhe minimizimi i të dhënave
- Publikimi dhe anonimizimi i vendimeve, veçanërisht kur ka element ndërkufitar ose kategori të veçanta të dhënash
- Të drejtat e subjektit dhe kufizimet e tyre; e drejta e qasjes përballë të drejtave të të tretëve
- Neni 82: kushtet e dëmshpërblimit, nocioni i dëmit jomaterial, mjaftueshmëria e frikës së keqpërdorimit, mungesa e një pragu minimal
- Transferimet ndërkombëtare dhe ndikimi i tyre në shkëmbimin e provave

Shërbimet digjitale dhe inteligjenca artificiale

- Akti i Shërbimeve Digjitale: përgjegjësia e kufizuar e ndërmjetësve, mekanizmi njoftim-veprim, ndalimi i monitorimit të përgjithshëm
- Urdhrat për veprim kundër përmbajtjes së paligjshme dhe urdhrat për informacion: kërkesat e formës, kufijtë territorialë, roli i gjykatës që i lëshon
- Parimi i vendit të origjinës dhe kufijtë e masave të përgjithshme kombëtare ndaj ofruesve të vendosur në një shtet tjetër anëtar
- Akti për Inteligjencën Artificiale: logjika e klasifikimit sipas rrezikut; praktikrat e ndaluara; sistemet me rrezik të lartë të destinuara për t'u përdorur nga ose në emër të

autoritetit gjyqësor në hulumtimin e fakteve, interpretimin e së drejtës dhe zbatimin e saj

- Detyrimi i mbikëqyrjes njerëzore, transparenca dhe kufijtë e mbështetjes të dalja e sistemit; përjashtimi i veprimtarive thjesht ndihmëse administrative
- Vendimmarrja e automatizuar sipas nenit 22 GDPR; nocioni i gjerë i "vendimit" dhe detyrimi për të shpjeguar logjikën e përfshirë, pa cenuar sekretin tregtar
- Karta Etike Europiane e CEPEJ-it dhe kufijtë praktikë të përdorimit të mjeteve gjeneruese në përgatitjen e relacionit: verifikimi i burimeve, mosfutja e të dhënave të dosjes në mjete të pakontrolluara, përgjegjësia mbetet njerëzore

Pyetje vetëstudimore

- Cila bazë ligjore e nenit 6 GDPR zbatohet kur përpunimi bëhet nga një gjykatë, dhe pse interesi legjitim nuk është i disponueshëm?
- Çfarë do të thotë se autoriteti mbikëqyrës nuk është kompetent për përpunimin e kryer "në kuadër të veprimtarisë gjyqësore", dhe cilat janë pasojat për subjektin e të dhënave?
- Në cilat kushte lejohet ruajtja e përgjithshme e të dhënave të trafikut dhe qasja në to?
- Cili autoritet mund të autorizojë qasjen dhe përse prokurori nuk e plotëson kriterin e pavarësisë?
- Cilat sisteme të inteligjencës artificiale klasifikohen si me rrezik të lartë kur përdoren në drejtësi, dhe cilat veprimtari mbeten jashtë?
- A duhet vlerësuar një pragu minimal seriozitetit për dëmin jomaterial sipas nenit 82?
- Kur një rezultat i prodhuar automatikisht, mbi të cilin mbështetet vendimi përfundimtar i një pale të tretë, konsiderohet vetë "vendim" sipas nenit 22?

Metodologjia

Prezantim i shkurtër (25 min) dhe diskutim i strukturuar mbi tri pyetje praktike: (i) si anonimizohet një vendim me element ndërkufitar; (ii) cilët janë kufijtë e përdorimit të mjeteve të inteligjencës artificiale në përgatitjen e relacionit; (iii) çfarë duhet të përmbajë një urdhër gjyqësor drejtuar një platforme që të jetë i zbatueshëm. Grupet përgatitin formulime konkrete, jo përskrime të përgjithshme.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Qasja në të dhënat e trafikut

Prokuroria kërkon të dhënat e trafikut dhe të vendndodhjes për një periudhë gjashtëmujore, mbi bazën e një detyrimi kombëtar për ruajtje të përgjithshme. Mbrojtja kundërshton pranueshmërinë e provës.

- A është i pajtueshëm me të drejtën e BE-së një detyrim i përgjithshëm dhe pa dallim për ruajtjen? A ndryshon përgjigjja për adresat IP?
- Cili autoritet duhet të autorizojë qasjen dhe me çfarë kriteresh? Si vlerësohet pesha e veprës penale?
- Cilat janë pasojat procedurale nëse qasja rezulton e paligjshme, dhe kush e vendos regjimin e përjashtimit të provës?

Kazusi 2 — Vlerësimi automatik dhe e drejta për shpjegim

Një subjekt refuzohet për një kontratë sepse ofruesi është mbështetur në një vlerë probabiliteti të prodhuar nga një i tretë mbi bazën e përpunimit automatik. Subjekti kërkon shpjegimin e logjikës së përfshirë; i treti kundërshton duke iu referuar sekretit tregtar.

Paditësi kërkon gjithashtu dëmshpërblim jomaterial për shqetësimin e shkaktuar.

- A është vetë vlerësimi i prodhuar nga i treti një "vendim" sipas nenit 22, edhe pse vendimin formal e merr ofruesi?
- Çfarë duhet të përmbajë konkretisht shpjegimi dhe si zgjidhet konflikti me sekretin tregtar?
- Cilat janë kushtet e dëmshpërblimit sipas nenit 82 dhe si e ndan gjykata shkeljen nga dëmi?
- Si do ta strukturoni relacionin që gjyqtari të ketë të gjitha elementet e testit?

Kazusi 3 — Urdhri ndaj platformës dhe përdorimi i IA-së në përgatitjen e aktit

Kërkohet urdhër ndaj një platforme të vendosur në një shtet tjetër anëtar për heqjen e një përmbajtjeje të gjykuar të paligjshme, si dhe për heqjen e përmbajtjeve identike dhe ekuivalente, me efekt ndërkuftar. Ndërkohë, ndihmësi ligjor ka përdorur një mjet gjenerues për të përgatitur pjesën përshkruese të relacionit dhe ka futur në të ekstrakte nga dosja.

- Deri ku mund të shtrihet urdhri: përmbajtje identike, ekuivalente, efekt global?
- A cenon urdhri ndalimin e monitorimit të përgjithshëm dhe cilat elemente e bëjnë të zbatueshëm?
- A mund të imponojë shteti i destinacionit masa të përgjithshme ndaj një ofruesi të vendosur gjatë?
- Cilat janë kufijtë e përdorimit të mjetit gjenerues: baza ligjore e përpunimit, konfidencialiteti i dosjes, verifikimi i citimeve, transparenca ndaj gjyqtarit dhe përgjegjësia përfundimtare?
- Praktikë gjyqësore dhe burime për diskutim

Fusha e zbatimit dhe bazat ligjore

- C-434/16, *Noëak* — nocioni i gjerë i të dhënës personale
- C-604/22, *IAB Europe* — pseudonimizimi, identifikueshmëria dhe kufijtë e anonimizimit
- C-252/21, *Meta Platforms kundër Bundeskartellamt* — bazat ligjore, pëlqimi dhe interesi legjitim
- C-439/19, *Latvijas Republikas Saeima* — publikimi i të dhënave nga autoriteti publik dhe proporcionaliteti

Gjykata si kontrollues

- C-245/20, *Autoriteit Persoonsgegevens* — përpunimi "në kuadër të veprimtarisë gjyqësore" dhe kufiri i mbikëqyrjes
- C-180/21, *Inspektor v Inspektorata* — përpunimi nga organi i ndjekjes dhe ndryshimi i qëllimit
- C-268/21, *Norra Stockholm Bygg* — nxjerrja e provave në procesin civil si përpunim; balancimi dhe minimizimi
- C-184/20, *Vyriausioji tarnybinės etikos komisija* — publikimi dhe të dhënat që zbulojnë tërthorazi kategori të veçanta

Dëmshpërblimi sipas nenit 82

- C-300/21, *Österreichische Post* — dëmi jomaterial, mungesa e prezumimit dhe mungesa e një pragu
- C-340/21, *Natsionalna agentsia za prihodite* — frika e keqpërdorimit si dëm i kompensueshëm dhe barra e provës
- C-687/21, *MediaMarktSaturn* — lidhja mes shkeljes dhe dëmit konkret

Ruajtja dhe qasja në të dhënat e komunikimeve

- C-293/12 dhe C-594/12, *Digital Rights Ireland*; C-203/15 dhe C-698/15, *Tele2 Sverige dhe Watson*
- C-511/18, C-512/18 dhe C-520/18, *La Quadrature du Net*; C-140/20, *G.D.*
- C-746/18, *H.K. (Prokuratuur)* — pavarësia e autoritetit autorizues dhe pasojat procedurale
- C-470/21, *La Quadrature du Net II* — adresat IP dhe një qasje e diferencuar
- C-178/22, *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* — proporcionaliteti i qasjes sipas peshës së veprës

Shërbimet digjitale

- C-18/18, *Glaëischnig-Piesczek* — urdhrat për heqje, përmbajtja ekuivalente, efekti territorial
- C-401/19, *Poloni kundër Parlamentit dhe Këshillit* — filtrimi automatik dhe kufijtë e tij përballë lirisë së shprehjes
- C-376/22, *Google Ireland dhe të tjerë* — parimi i vendit të origjinës dhe ndalimi i masave të përgjithshme *ex ante*
- C-236/08 deri C-238/08, *Google France*; C-324/09, *L'Oréal kundër eBay* — roli aktiv i ndërmjetësit (bazë historike e regjimit të DSA-së)

Inteligjenca artificiale

- C-634/21, *SCHUFA Holding* — vlerësimi automatik si "vendim" sipas nenit 22
- C-203/22, *Dun & Bradstreet Austria* — përmbajtja e shpjegimit dhe raporti me sekretin tregtar
- Rregullorja (BE) 2024/1689 (Akti për IA-në), Aneksi III, pika 8 — sistemet e destinuar për administrimin e drejtësisë
- Karta Etike Europiane e CEPEJ-it mbi përdorimin e IA-së në sistemet gjyqësore dhe udhëzimet pasuese

Tema 4: Parimet e së drejtës administrative europiane dhe kontrolli gjyqësor (5 orë)

Përshkrim i temës

Kur administrata shqiptare zbaton norma me origjinë *acquis*, kontrolli gjyqësor mbi veprimtarinë e saj nuk kryhet vetëm sipas Kodit të Procedurave Administrative, por edhe sipas parimeve të përgjithshme të së drejtës së BE-së. Tema u drejtohet drejtpërdrejt ndihmësve ligjorë të gjykatave administrative, të cilët hasin këto çështje me frekuencën më të lartë.

Trajtohen e drejta për administrim të mirë dhe përbërësit e saj — e drejta për t'u dëgjuar, qasja në dosje, detyrimi i arsytimit — siguria juridike, pritshmëritë legjitime dhe kufijtë e revokimit, proporcionaliteti si standard kontrolli, natyra «penale» e sanksionit administrativ sipas kriterëve *Engel* me pasojat e saj për *ne bis in idem*, si dhe intensiteti i kontrollit gjyqësor përballë diskrecionit teknik.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilët janë elementet përbërës të së drejtës për administrim të mirë?
2. A çon çdo shkelje e së drejtës për t'u dëgjuar në anulimin e aktit?
3. Kur një sanksion administrativ ka natyrë «penale» dhe cilat janë pasojat?
4. Si ndryshon intensiteti i kontrollit kur administrata gëzon diskrecion teknik?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

1. Parimet e përgjithshme si standard kontrolli i veprimtarisë administrative;

2. E drejta për t'u dëgjuar, qasja në dokumente dhe arsyetimi i aktit;
3. Siguria juridike, pritshmëritë legjitime, revokimi dhe rikthimi;
4. Afatet e prekluzivitetit dhe forma e prerë përballë detyrimit të rikuperimit;
5. Sanksionet administrative me natyrë penale; kriteret *Engel*; kumulimi dhe proporcionaliteti;
6. Intensiteti i kontrollit gjyqësor dhe mjeti efektiv sipas nenit 47 të Kartës.

Metodologjia

Analizë e një akti administrativ real të anonimizuar. Kandidatët identifikojnë me shkrim mangësitë procedurale, i klasifikojnë sipas rëndësisë dhe vlerësojnë nëse secila prej tyre është e tillë që të prekë vlefshmërinë. Rezultati merr formën e një skeme që mund të përdoret drejtpërdrejt në relacion.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — E drejta për t'u dëgjuar dhe arsyetimi

Një akt administrativ me pasoja të rënda financiare nxirret pa e dëgjuar paraprakisht subjektin, me një arsyetim prej dy fjalive.

Pyetje për diskutim

1. A zbatohet e drejta për t'u dëgjuar edhe kur ligji i brendshëm nuk e parashikon shprehimisht?
2. Çfarë duhet të provohet që shkelja të çojë në anulim?
3. Si e dalloni në relacion mangësinë formale nga ajo thelbësore?

Kazusi 2 — Sanksioni administrativ me natyrë penale

Ndaj të njëjtit subjekt dhe për të njëjtat fakte zhvillohen një procedurë administrative ndëshkuese dhe një procedim penal.

Pyetje për diskutim

1. A ka natyrë «penale» sanksioni administrativ dhe sipas cilave kriteresh?
2. Cilat kushte kërkon jurisprudenca për kumulimin e procedurave?
3. Cilat të dhëna të dosjes duhet të mbledhë ndihmësi ligjor para se çështja t'i paraqitet gjyqtarit?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-349/07, *Sopropé* — e drejta për t'u dëgjuar;
- C-129/13 dhe C-130/13, *Kamino International Logistics* — pasojat e shkeljes së saj;
- C-453/00, *Kühne & Heitz* — rishikimi i aktit administrativ përfundimtar;
- C-24/95, *Alcan Deutschland* — pritshmëritë legjitime dhe rikuperimi;
- C-617/10, *Åkerberg Fransson* — sanksionet me natyrë penale;
- C-524/15, *Menci*; C-537/16, *Garlsson Real Estate*; C-596/16 dhe C-597/16, *Di Puma dhe Zecca* — kumulimi administrativ-penal;
- C-506/04, *Ëilson* — mjeti efektiv dhe kontrolli i plotë.

PJESA E TRETË — BASHKËPUNIMI GJYQËSOR (24 orë)

Pjesa organizohet në dy nënpjesë me ngarkesë të barabartë: bashkëpunimi gjyqësor penal (12 orë) dhe ai civil (12 orë), secila me katër tema nga tri orë. Në të dyja, theksi bie mbi veprimet që kryen konkretisht njësia e shërbimit ligjor: përcaktimi i instrumentit të zbatueshëm, kontrolli

i plotësisë së kërkesës ose i aktit, verifikimi i kushteve dhe i shkaqeve të refuzimit, si dhe përgatitja e projektaktit.

Për Shqipërinë, e cila nuk është ende shtet anëtar, kjo pjesë ka vlerë të dyfishtë: shpjegon regjimin që do të zbatohet pas anëtarësimit dhe, njëkohësisht, jep kriteret me të cilat lexohen sot marrëdhëniet me shtetet anëtare mbi bazën e instrumenteve konventore.

A. Bashkëpunimi gjyqësor penal

Tema 1: Burimet, parimet dhe njohja reciproke (3 orë)

Përshkrim i temës

Tema vendos kornizën për të gjitha temat pasuese të kësaj nënpjese dhe ndahet në tri blloqe. Blloku i parë trajton legjislacionin penal europian: bazat e kompetencës sipas neneve 82–86 TFBE, dallimin mes harmonizimit të së drejtës procedurale dhe asaj materiale, direktivat e të drejtave procedurale (interpretimi dhe përkthimi, informimi, avokati, prezumimi i pafajësisë, ndihma juridike, të drejtat e të miturve), direktivat e së drejtës materiale sipas nenit 83, si dhe arkitekturën institucionale — Eurojust, Prokuroria Europiane, Europol. Përfshihen parimi i ligjshmërisë, proporcionaliteti i sanksionit dhe zbatimi i Kartës në fushën penale.

Blloku i dytë trajton njohjen reciproke dhe besimin reciprok: kalimin nga bashkëpunimi klasik ndërqeveritar te njohja reciproke, përmbajtjen e prezumimit të besimit dhe — pikën vendimtare për praktikën — kufijtë e tij, pra rastet në të cilat njohja mund të refuzohet ose të kushtëzohet për shkak të rrezikut ndaj të drejtave themelore. Testi dyfazor i nxjerrë këtu përdoret më pas në Temat 2 dhe 3.

Blloku i tretë trajton ne bis in idem në dimensionin europian: nenin 50 të Kartës dhe nenin 54 të Konventës së Zbatimit të Marrëveshjes së Shengenit, kriterin e identitetit të fakteve materiale, nocionin e vendimit përfundimtar, kushtin e ekzekutimit dhe kufizimet e lejuara sipas nenit 52(1) të Kartës, përfshirë kumulimin e sanksioneve administrative dhe penale.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë bazat e kompetencës së BE-së në fushën penale dhe cilat janë kufijtë e tyre?
2. Çfarë e dallon njohjen reciproke nga bashkëpunimi klasik?
3. Në cilat kushte mund të refuzohet ekzekutimi për shkak të rrezikut ndaj të drejtave themelore?
4. Cili është testi dyfazor i vendosur nga jurisprudenca dhe kush e mban barrën e provës në secilën fazë?
5. Kur një vendim pushimi ose një sanksion administrativ shteron ndjekjen sipas nenit 50 të Kartës?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

Legjislacioni penal europian

- Nenet 82–86 TFBE; harmonizimi minimal dhe klauzola e frenimit emergjent
- Direktivat e të drejtave procedurale dhe efekti i tyre në procesin vendas
- Direktivat e së drejtës materiale sipas nenit 83; proporcionaliteti i sanksioneve
- Eurojust dhe Prokuroria Europiane; raporti me autoritetet kombëtare

Njohja reciproke dhe besimi reciprok

- Përmbajtja e prezumimit dhe karakteri i tij i përgënjeshtreshëm
- Testi dyfazor: mangësitë sistematike ose të përgjithësuara dhe rreziku individual e konkret
- Kërkesa për informacion shtesë si element i detyrueshëm i procedurës

- Interpretimi konform në fushën penale dhe kufiri i interpretimit contra legem

Ne bis in idem

- Neni 50 i Kartës dhe neni 54 KZMSH; raporti mes tyre
- Identiteti i fakteve materiale kundrejt identitetit të cilësimit juridik
- Vendimi përfundimtar: pushimi pa hetim në thelb, pajtimi, vendimi i prokurorit
- Kushti i ekzekutimit dhe kumulimi i procedurave administrative e penale

Metodologjia

Prezantim i shkurtër (30 min) dhe diskutim i strukturuar mbi vendimet e përzgjedhura, me qëllim nxjerrjen e dy testeve që do të përdoren në temat pasuese: testi dyfazor i rrezikut dhe testi i identitetit të fakteve. Rezultati i orës është një skedë e shkurtër me hapat e secilit test.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Kufijtë e besimit reciprok

Autoriteti ekzekutues konstaton mangësi sistemike në sistemin gjyqësor të shtetit lëshues dhe kërkon informacion shtesë.

1. A mjafton konstatimi i mangësive sistemike për të refuzuar ekzekutimin?
2. Cilat hapa duhen ndjekur para vendimit dhe kush e mban barrën e provës në secilën fazë?
3. Cilat pyetje konkrete do të përfshinin në kërkesën për informacion shtesë?

Kazusi 2 — Ne bis in idem në hapësirën europiane

Ndaj të njëjtit person dhe për të njëjtat fakte është dhënë më parë një vendim pushimi nga autoriteti i një shteti tjetër, pa u kryer hetim në thelb. Autoritetet vendase synojnë të vazhdojnë procedimin. Paralelisht, ndaj të njëjtit person është vendosur një sanksion administrativ me karakter ndëshkues.

1. A e shteron ndjekjen një vendim pushimi i këtij lloji?
2. Cili është kriteri i identitetit të fakteve materiale?
3. A e pengon sanksioni administrativ ndjekjen penale, dhe sipas cilit test?
4. Çfarë dokumentacioni duhet kërkuar nga shteti tjetër para se çështja t'i paraqitet gjyqtarit?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-404/15 dhe C-659/15 PPU, Aranyosi dhe Căldăraru — testi dyfazor
- C-216/18 PPU, LM; C-562/21 PPU dhe C-563/21 PPU, Openbaar Ministerie — pavarësia e gjykatës së shtetit lëshues
- C-128/18, Dorobantu — kushtet e burgimit
- C-105/03, Pupino — interpretimi konform dhe kufijtë e tij
- C-486/14, Kossowski; C-129/14 PPU, Spasic — vendimi përfundimtar dhe kushti i ekzekutimit
- C-524/15, Menci; C-537/16, Garlsson Real Estate — kumulimi i sanksioneve administrative dhe penale

Tema 2: Format e bashkëpunimit (3 orë)

Përshkrim i temës

Kjo është tema me peshën më të madhe praktike për ndihmësit ligjorë të gjykatave shqiptare sot, sepse instrumentet e Këshillit të Evropës janë ato që zbatohen në pjesën dërrmuese të

çështjeve aktuale. Meqë koha është tri orë dhe institutet janë pesë, trajtimi përqendrohet te elementet e verifikueshme në dosje, jo te historiku i konventave.

Ekstradimi. Konventa Europiane për Ekstradimin (1957) me protokollet shtesë; inkriminimi i dyfishtë, parimi i specialitetit, shkaqet e detyrueshme dhe fakultative të refuzimit, ndalimi i ekstradimit të shtetasve, parashkrimi, garancitë sipas neneve 3 dhe 6 KEDNJ, ndarja e roleve ndërmjet gjykatës dhe ministrit të Drejtësisë.

Ndihma e ndërsjellë juridike dhe letërporositë. Konventa e 1959-ës dhe protokollet; përmbajtja e detyrueshme e letërporosisë, rruga e transmetimit, parimi forum regit actum, videokonferenca, shkaqet e refuzimit dhe pranueshmëria e provës së huaj.

Transferimi i procedimeve. Konventa e 1972-shit; kriteret e juridiksionit më të përshtatshëm; transferimi si alternativë ndaj ekstradimit të shtetasve.

Transferimi i të dënuarve. Konventa e 1983-shit dhe Protokolli shtesë; pëlqimi i të dënuarit dhe përjashtimet; efektet mbi kohëzgjatjen reale të dënimit; marrëveshjet dypalëshe.

Njohja e vendimeve penale të huaja. Konventa e 1970-ës; exequatur-i kundrejt konvertimit; ndalimi i rëndimit të pozitës; gjykimi në mungesë.

Pyetje vetëstudimore

1. Si ndahen kompetencat ndërmjet gjykatës dhe ministrit të Drejtësisë në ekstradim?
2. Cilat janë elementet minimale që duhet të përmbajë një letërporosi dhe kush e nënshkruan atë?
3. Kur parashkrimi sipas ligjit shqiptar përbën pengesë për ekstradimin?
4. Cili sistem njohjeje zbatohet në Shqipëri dhe si përcaktohet dënimi pas njohjes?
5. Në cilat raste mund të tejkalohet pëlqimi i të dënuarit për transferim?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

1. Karakteri administrativo-gjyqësor i procedurave dhe kufijtë e kontrollit gjyqësor
2. Inkriminimi i dyfishtë, specialiteti, riekstradimi
3. Shkaqet e refuzimit: vepra politike dhe ushtarake, parashkrimi, ne bis in idem, gjykimi në mungesë
4. Rezervat dhe deklaratat e shteteve palë dhe efekti i tyre konkret mbi dosjen
5. Vlerësimi i rrezikut sipas neneve 3 dhe 6 KEDNJ; vlera e garancive diplomatike
6. Forma dhe gjuha e kërkesave; roli i autoritetit qendror
7. Ndalimi i rëndimit të pozitës në njohje dhe në transferim
8. Raporti i konventave me marrëveshjet dypalëshe të Shqipërisë

Metodologjia

Punë praktike me katër dosje të shkurtra të anonimizuara — nga një për ekstradimin, ndihmën e ndërsjellë, njohjen e vendimit dhe transferimin e të dënuarit. Për secilën plotësohet e njëjta skedë kontrolli: instrumenti i zbatueshëm, autoriteti kompetent, kushtet e plotësuara dhe të paplotësuara, shkaqet e mundshme të refuzimit, dokumentet që mungojnë. Skeda u mbetet kandidatëve si mjet pune.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Parimi i specialitetit

Një shtetas i huaj, i ekstraduar në Shqipëri për vuajtjen e një dënimi, ndalohet pas lirimit për një vepër tjetër, të kryer para dorëzimit.

- A mund të ndalohet ai për veprën e dytë?
- A zbatohet garancia edhe pa kërkesë të shprehur të shtetit dorëzues, dhe a mund ta invokojë vetë personi?

- Cilat dokumente të dosjes duhen verifikuar para se çështja t'i paraqitet gjyqtarit?

Kazusi 2 — Letërporosia e paplotë

Një gjykatë e huaj kërkon marrjen në pyetje të një dëshmitari në Shqipëri, pa specifikuar formalitetet e kërkuara dhe pa parashikuar pjesëmarrjen e mbrojtjes.

- Cilat elemente mungojnë dhe cila është pasoja e mundshme për vlefshmërinë e provës?
- A mjafton pyetja nga gjykata shqiptare sipas lex fori?
- Si sigurohet pjesëmarrja e mbrojtjes dhe kush duhet ta kërkojë atë?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- GJEDNJ, Soering k. Mbretërisë së Bashkuar (1989) — rreziku i trajtimit çnjerëzor
- GJEDNJ, Othman (Abu Qatada) k. Mbretërisë së Bashkuar (2012) — garancitë diplomatike
- GJEDNJ, Sanchez-Sanchez k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM] (2022) — burgimi i përgjeshëm
- GJEDNJ, Rrapo k. Shqipërisë (2012)
- GJEDNJ, Solakov k. Maqedonisë së Veriut (2001) — marrja e dëshmisë jashtë shtetit
- GJEDNJ, Stojkovic k. Francës dhe Belgjikës (2011) — të drejtat e mbrojtjes gjatë pyetjes me kërkesë të huaj
- C-182/15, Petruhin; C-247/17, Raugevicius — ekstradimi drejt shteteve të treta
- C-554/14, Ognyanov; C-171/16, Beshkov; C-390/16, Lada — njohja e vendimeve dhe ndalimi i rëndimit
- C-582/15, van Vemde — transferimi i të dënuarve

Tema 3: Urdhrrat europiane (3 orë)

Përshkrim i temës

Tema trajton bërthamën operative të njohjes reciproke: Urdhri European të Arrestimit dhe Rregulloren 2018/1805 për njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe të konfiskimit.

Për ndihmësin ligjor, theksi nuk vihet te politika e instrumentit, por te formulari dhe certifikata: cilat rubrika janë të detyrueshme, cilat mangësi e bëjnë aktin të pazbatueshëm, cilat afate rrjedhin dhe nga cili moment, dhe cilat shkaqe refuzimi duhen verifikuar një nga një para se dosja t'i kalojë gjyqtarit. Trajtohet gjithashtu dallimi ndërmjet UEA-së dhe ekstradimit klasik, sepse ky dallim përcakton tërë procedurën: gjyqësorizimi i plotë, heqja e fazës ministrore, heqja e kontrollit të inkriminimit të dyfishtë për listën e 32 veprave, dorëzimi i shtetasve.

Testi dyfazor i Temës 1 rimerret këtu në zbatim konkret. Urdhri European Hetimor trajtohet në Temën 4, bashkë me provën.

Pyetje vetëstudimore

1. Cili është dallimi kryesor midis ekstradimit klasik dhe dorëzimit sipas UEA-së?
2. Cilat janë shkaqet e detyrueshme dhe ato fakultative të mosekzekutimit të UEA-së?
3. Cilat janë afatet e vendimit dhe cilat janë pasojat e tejkalimit të tyre?
4. Cilat pasuri mund të jenë objekt i urdhrave të ngrirjes dhe të konfiskimit dhe si mbrohen palët e treta?
5. Në ç'masë i ka transpozuar Shqipëria këto instrumente?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

UEA

1. Fusha e zbatimit, pragjet e dënimit, formulari dhe rubrikat e detyrueshme

2. Lista e 32 veprave dhe heqja e kontrollit të inkriminimit të dyfishtë; parimi i ligjshmërisë
3. Afatet e vendimit dhe pasojat e tejkalimit; efekti mbi masën e sigurisë
4. Shkaqet e detyrueshme dhe fakultative të refuzimit; nocioni i qëndrimit dhe i banimit
5. Gjykimi në mungesë dhe garancia e rigjykimit; nocioni i gjykimit që çoi në vendim
6. Refuzimi për shkak të rrezikut ndaj të drejtave themelore; kushtet e burgimit
7. Kompetenca e gjykatës lëshuese dhe kufijtë e kontrollit të saj nga autoriteti ekzekutues
8. Proporcionaliteti i lëshimit; specialiteti dhe ridorëzimi

Ngrirja dhe konfiskimi

- Rregullorja 2018/1805: certifikata e ngrirjes dhe ajo e konfiskimit, rubrikat kritike
- Afatet e njohjes dhe të ekzekutimit; komunikimi i drejtpërdrejtë mes autoriteteve
- Shkaqet e refuzimit dhe rasti i ne bis in idem
- Të drejtat e palëve të treta të mirëbesimit dhe mjetet juridike
- Ndarja e pasurive dhe kthimi të viktimave; raporti me Direktivën 2024/1260

Metodologjia

Punë praktike me formularë. Kandidatët plotësojnë një UEA dhe një certifikatë ngrirjeje mbi bazën e të dhënave të një dosjeje të dhënë, pastaj shkëmbejnë formularët dhe kontrollojnë atë të kolegut duke përdorur një listë kontrolli të hartuar bashkërisht në fillim të orës.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Gjykimi në mungesë

Shteti lëshues kërkon dorëzimin mbi bazën e një dënimi të dhënë në mungesë; formulari nuk plotëson rubrikën përkatëse mbi njoftimin dhe garancinë e rigjykimit.

- Cilat të dhëna duhen kërkuar dhe nga kush?
- A është ky shkak i detyrueshëm apo fakultativ refuzimi?
- A ndryshon përgjigja nëse në mungesë është zhvilluar vetëm procedura e apelit mbi masën e dënimit?
- Si do ta paraqisnit gjendjen e dosjes në relacion, pa e paragjykuar vendimin?

Kazusi 2 — Ngrirja dhe pala e tretë

Certifikata e ngrirjes ka për objekt një pasuri të regjistruar në emër të një personi që nuk është nën hetim dhe që pretendon mirëbesim; certifikata nuk përmban të dhëna mbi lidhjen e pasurisë me veprën.

- A mund të njihet certifikata e paplotë dhe cilat janë alternativat ndaj refuzimit?
- Cilat afate rrjedhin dhe nga cili moment?
- Ku e ushtron pala e tretë mjetin juridik dhe çfarë mund të kundërshtojë në shtetin ekzekutues?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-303/05, Advocaten voor de Eereld — ligjshmëria dhe heqja e kontrollit të dyfishtë
- C-399/11, Melloni — gjykimi në mungesë dhe standardet kombëtare më të larta
- C-270/17 PPU, Tupikas; C-271/17 PPU, Zdziarszek — nocioni i gjykimit që çoi në vendim
- C-66/08, Kozłowski; C-123/08, Eölzenburg — refuzimi fakultativ, qëndrimi dhe banimi
- C-237/15 PPU, Langan — tejkalimi i afateve dhe vazhdimi i ndalimit
- C-158/21, Puig Gordi e të tjerë (31 janar 2023) — kompetenca e gjykatës lëshuese
- C-128/18, Dorobantu — zbatimi konkret i testit dyfazor të kushtet e burgimit

- Rregullorja 2018/1805 dhe Direktiva 2024/1260 — certifikatat, afatet, të drejtat e palëve të treta

Tema 4: Prova elektronike, krimi kibernetik dhe rikuperimi i aseteve (3 orë)

Përshkrim i temës

Tema mbledh dy fusha ku puna përgatitore ka peshë vendimtare, sepse cilësimi juridik dhe vlerësimi i provës varen nga elemente teknike që duhen dokumentuar saktë në dosje.

Blloku i parë trajton kuadrin normativ: Konventën e Budapestit dhe protokollet e saj shtesë, Rregulloren 2023/1543 për urdhrat europianë të prodhimit dhe të ruajtjes së provave elektronike, si dhe Urdhrin European Hetimor si instrument i përgjithshëm i marrjes së provës — dallimi i tij nga letërporosia klasike, proporcionaliteti, masat alternative dhe mjeti juridik në shtetin lëshues.

Blloku i dytë trajton juridiksionin në hapësirën kibernetike — vendi i veprimit, vendi i pasojës, vendndodhja e serverit, përdorimi i VPN-së — nocionin e provës elektronike, zinxhirin e ruajtjes dhe integritetin e saj, kopjen forensike, rolin e ekspertit, si dhe pranueshmërinë e provave të marra jashtë vendit.

Blloku i tretë trajton pastrimin e produkteve të veprës penale — ana objektive dhe subjektive, vepra mëmë, vetëpastrimi, barra e provës — si dhe konfiskimin sipas Direktivës 2024/1260, përfshirë konfiskimin e zgjeruar dhe pa dënim.

Pyetje vetëstudimore

- Si përcaktohet juridiksioni kur autori, sistemi i sulmuar dhe serveri ndodhen në shtete të ndryshme?
- Cili është dallimi midis UEH-së, urdhrat sipas Rregullores 2023/1543 dhe letërporosisë klasike?
- Cilat elemente duhet të dokumentohen për të garantuar integritetin e provës elektronike?
- Sipas cilit ligj vlerësohet ligjshmëria e marrjes së provës jashtë vendit dhe ku ushtrohet mjeti juridik?
- A kërkohet dënim paraprak për veprën penale mëmë?
- Cilat janë kushtet e konfiskimit ndaj palëve të treta?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

1. Konventa e Budapestit dhe protokollet shtesë; Rregullorja 2023/1543; UEH-ja dhe kufijtë e saj
2. Juridiksioni në hapësirën kibernetike dhe konfliktet pozitive të juridiksionit
3. Prova elektronike: nocioni, zinxhiri i ruajtjes, kopja forensike, roli i ekspertit, pyetjet që i drejtohen atij
4. Ruajtja e shpejtë e të dhënave dhe urdhrat e prodhimit; afatet dhe autoriteti kompetent
5. Pranueshmëria e provave të marra në një shtet tjetër dhe kufijtë e kontrollit nga gjykata vendase
6. Pastrimi i parave: ana objektive dhe subjektive, vepra mëmë, vetëpastrimi
7. Konfiskimi i zgjeruar dhe pa dënim; standardi i provës; të drejtat e palëve të treta të mirëbesimit
8. Ndarja e pasurive të konfiskuara ndërmjet shteteve dhe kthimi te viktimat

Metodologjia

Punë praktike mbi një dosje me përmbajtje teknike. Kandidatët hartojnë listën e verifikimeve që duhen kryer mbi provën elektronike dhe formulojnë pyetjet që do t'i drejtoheshin ekspertit,

duke dalluar qartë çështjet teknike nga ato juridike. Rezultati është një skedë verifikimi e përdorshme në punën reale.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Serveri jashtë vendit

Aksesi i paautorizuar kryhet nga territori shqiptar mbi një sistem të vendosur në një shtet tjetër; të dhënat ruhen te një ofrues me seli jashtë BE-së.

- Cila gjykatë është kompetente dhe mbi cilin kriter?
- Cili instrument përdoret për të siguruar të dhënat dhe brenda cilit afat?
- Çfarë ndryshon nëse autori ka përdorur VPN me adresë të një shteti të tretë?

Kazusi 2 — Prova e marrë jashtë vendit

Provat e mbledhura në një shtet tjetër me anë të UEH-së kërkohen të përdoren në gjykimin vendas; mbrojtja kundërshton mënyrën e marrjes së tyre dhe pretendon se nuk ka pasur mundësi kontestimi.

- Sipas cilit ligj vlerësohet ligjshmëria e marrjes së provës?
- Cili mjet juridik ekziston dhe në cilin shtet ushtrohet?
- Cilat elemente duhet të mbledhë ndihmësi ligjor për t'i mundësuar gjyqtarit vlerësimin e barazisë së armëve?

Kazusi 3 — Vetëpastrimi dhe pala e tretë

Të ardhurat nga një mashtrim kompjuterik kalojnë në llogari të një personi të tretë, i cili pretendon mirëbesim.

- A kriminalizohet vetëpastrimi kur autori i veprës mëmë kryen edhe fshehjen?
- Cili është standardi i mbrojtjes së palës së tretë me mirëbesim?
- Si ndahet barra e provës ndërmjet konfiskimit dhe akuzës penale?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-324/17, Gavanozov I; C-852/19, Gavanozov II — mjeti juridik ndaj UEH-së
- C-670/22, M.N. (EncroChat) (30 prill 2024) — pranueshmëria e provave të marra jashtë vendit
- C-746/18, H.K. (Prokuratuur) — qasja në të dhëna dhe pavarësia e autoritetit autorizues
- C-140/20, G.D. — ruajtja për qëllime të luftës kundër krimit të rëndë
- C-548/21, Bezirkshauptmannschaft Landeck (4 tetor 2024) — qasja në të dhënat e telefonit celular
- GJEDNJ, Benedik k. Sllovenisë — pritshmëria e privatësisë në internet
- GJEDNJ, Saber k. Norvegjisë — kontrolli i pajisjeve dhe garancitë procedurale
- Direktiva 2024/1260 — konfiskimi i zgjeruar, konfiskimi pa dënim, mbrojtja e palëve të treta

B. Bashkëpunimi gjyqësor civil

Tema 1: Arkitektura e bashkëpunimit civil dhe përcaktimi i instrumentit të zbatueshëm (3 orë)

Përshkrim i temës

Tema fillon me atë që në praktikë është burimi më i shpeshtë i gabimeve: përzgjedhja e instrumentit. Në një çështje civile me element ndërkufitar mund të konkurrojnë njëkohësisht rregulloret e BE-së, Konventat e HCCH-së, Konventa e Luganos, marrëveshjet dypalëshe të Shqipërisë dhe Kodi i Procedurës Civile. Përcaktimi i saktë i instrumentit është detyrë tipike e fazës përgatitore dhe kusht paraprak i çdo analize pasuese.

Bloku i parë ndërton hartën e rregulloreve sipas objektit dhe shpjegon ndërveprimin BE–HCCH: rregullat e përparësisë, klauzolat e shkëputjes, raportin me konventat e posaçme, si dhe rastet kur BE-ja ka aderuar vetë në një konventë të HCCH-së.

Bloku i dytë trajton legjislacionin kombëtar dhe ndërveprimin e tij me aktet ndërkombëtare e europiane: pozitën aktuale të Shqipërisë — cilat konventa të HCCH-së janë ratifikuar dhe me çfarë deklarata, cilat marrëveshje dypalëshe janë në fuqi — dispozitat e Kodit të Procedurës Civile për çështjet me element të huaj, dhe rastet ku mbetet i zbatueshëm vetëm ky i fundit.

Përfshihen gjithashtu roli i Rrjetit Gjyqësor European në çështjet civile dhe tregtare, autoritetet qendrore, Portali e-Justice dhe digjitalizimi i bashkëpunimit.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë rregulloret kryesore të BE-së në fushën civile dhe si ndahen sipas objektit?
2. Si zgjidhet konkurrenca ndërmjet një rregulloreje të BE-së dhe një konvente të HCCH-së?
3. Kur zbatohen marrëveshjet dypalëshe të Shqipërisë dhe kur Kodi i Procedurës Civile?
4. Cili është roli i autoritetit qendror dhe i pikës kombëtare të kontaktit?
5. Cilat janë hapat konkretë për të identifikuar organin e huaj kompetent nëpërmjet Portalit e-Justice?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

1. Neni 81 TFBE; parimi i njohjes reciproke në çështjet civile dhe kufijtë e tij
2. Harta e instrumenteve: Bruksel Ia, Bruksel IIB, Romë I dhe II, detyrimet ushqimore, trashëgimia, regjimet pasurore, njoftimi dhe marrja e provave
3. Konventat e HCCH-së (1965, 1970, 1980, 1996, 2005, 2007, 2019) dhe Konventa e Luganos
4. Rregullat e përparësisë: klauzolat e shkëputjes, konventat e posaçme, raporti lex specialis
5. Legjislacioni shqiptar: Kodi i Procedurës Civile, e drejta ndërkombëtare private, marrëveshjet dypalëshe
6. Rrjeti Gjyqësor European, autoritetet qendrore dhe Portali e-Justice
7. Digjitalizimi: Rregullorja 2023/2844

Metodologjia

Punë praktike. Për gjashtë situata të shkurtra, kandidatët përcaktojnë instrumentin e zbatueshëm dhe e argumentojnë përzgjedhjen në dy fjali. Rezultatet krahasohen dhe ndërtohet bashkërisht një skedë orientuese — një pemë vendimmarrjeje me hapa — e cila u mbetet kandidatëve si mjet pune.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Konkurrenca e instrumenteve

Një vendim i një gjykate të një shteti anëtar kërkohet të njihet në Shqipëri; ekziston edhe një marrëveshje dypalëshe në fuqi ndërmjet dy shteteve.

- Cili instrument zbatohet dhe mbi cilën bazë?
- A ndryshon përgjigja nëse Shqipëria do të ishte shtet anëtar?
- Cilat dokumente duhen kërkuar nga pala kërkuese sipas secilit regjim?

Kazusi 2 — Elementi ndërkufitar i dyshimtë

Dy palë me seli në Shqipëri kanë rënë dakord për juridiksionin e gjykatave të një shteti anëtar; kontrata nuk ka asnjë element tjetër të huaj.

- A mjafton vetë marrëveshja për të krijuar elementin ndërkufitar?
- Cili instrument do të zbatohet nëse elementi ndërkufitar mungon?
- Si do ta formulonit përfundimin në relacion, duke qenë se prej tij varet e gjithë analiza pasuese?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-533/08, TNT Express — raporti me konventat e posaçme
- C-386/05, Color Drack — interpretimi autonom i nocioneve
- C-281/02, Oëusu — kufijtë e forum non conveniens
- C-566/22, Inkreal (8 shkurt 2024) — elementi ndërkufitar të marrëveshja për juridiksionin
- Konventat e HCCH-së të ratifikuara nga Shqipëria — fusha e zbatimit dhe deklaratat

Tema 2: Juridiksioni, ligji i zbatueshëm, njohja dhe ekzekutimi (3 orë)

Bruksel Ia: juridiksionet dhe ekzekutimi i vendimeve • Romë I dhe Romë II: ligji i zbatueshëm

Përshkrim i temës

Tema trajton bërthamën e Rregullores Bruksel Ia dhe të Rregulloreve Romë I e Romë II, të lexuara si mjete pune. Për ndihmësin ligjor, sequenca është gjithmonë e njëjtë: a ka juridiksion gjykata; nëse po, cili ligj zbatohet; nëse çështja është vendosur jashtë, a plotësohen kushtet e njohjes dhe a ekziston ndonjë shkak refuzimi.

Theks i veçantë vihet te çështjet që gjykata i ngre ose duhet t'i ngrejë vetë: kontrolli i juridiksioneve ekskluzive, mbrojtja e konsumatorit dhe e punëmarrësit, litispendenca, si dhe kufiri i ngushtë i rendit publik në fazën e ekzekutimit.

Pyetje vetëstudimore

- Cili është rregulli i përgjithshëm i juridiksionit dhe cilat janë juridiksionet e veçanta?
- Kur një marrëveshje për zgjedhjen e gjykatës është e vlefshme dhe cilat janë efektet e saj?
- Si funksionon rregulli i litispendencës dhe cili është përjashtimi i tij?
- Cilat janë shkaqet e refuzimit të njohjes dhe kush e mban barrën e provës?
- Cilat janë kufijtë e autonomisë së vullnetit sipas Romë I dhe si veprojnë normat e zbatimit të detyrueshëm?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

Bruksel Ia

- Fusha e zbatimit dhe përjashtimet; nocioni autonom i çështjes civile dhe tregtare

- Juridiksioni i përgjithshëm dhe ata të veçantë: kontrata, delikti, degët
- Juridiksionet ekskluzive dhe marrëveshjet për zgjedhjen e gjykatës; raporti me Konventën e Hagës 2005
- Juridiksionet mbrojtëse: konsumatori, punëmarrësi, i siguruari; kontrolli ex officio
- Litispendenca dhe lidhja e çështjeve; përjashtimi në favor të gjykatës së zgjedhur
- Njohja dhe ekzekutimi: heqja e exequatur-it, certifikata, shkaqet e refuzimit, procedura e kundërshtimit

Romë I dhe Romë II

- Autonomia e vullnetit dhe kufijtë e saj; ligji i zbatueshëm në mungesë të zgjedhjes
- Kontratat mbrojtëse: konsumatori, punëmarrësi
- Normat e zbatimit të detyrueshëm dhe rendi publik i forumit
- Romë II: rregulli i përgjithshëm, rregullat e posaçme, marrëveshja për ligjin e zbatueshëm

Metodologjia

Zgjidhje në grupe e dy kazuseve, e ndjekur nga hartimi individual i një memoje të shkurtër mbi juridiksionin, sipas strukturës: fakte relevante — dispozita e zbatueshme — analizë — përfundim.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Klauzola e zgjedhjes së gjykatës në kontratën konsumatore

Kontrata parashikon juridiksionin ekskluziv të gjykatave të një shteti tjetër; blerësi është konsumator.

- A prodhon efekt klauzola ndaj konsumatorit?
- A duhet ta ngrejë gjykata çështjen ex officio?
- Cilat elemente faktike duhen verifikuar për të përcaktuar cilësinë e konsumatorit dhe veprimtarinë e drejtuar?

Kazusi 2 — Refuzimi i njohjes për shkaqe të rendit publik

Vendimi i huaj është dhënë pa njoftuar rregullisht të paditurin.

- A përbën ky fakt shkak refuzimi dhe sipas cilës dispozitë?
- A ka rëndësi që i padituri nuk ka ushtruar ankim në shtetin e origjinës?
- Cilat prova duhen kërkuar për të verifikuar rregullsinë e njoftimit?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-144/86, Gubisch Maschinenfabrik — litispendenca
- C-185/07, Allianz k. Ëest Tankers — masat kufizuese ndaj gjykimit në një shtet tjetër
- C-548/12, Brogsitter — kufiri kontraktor/deliktore
- C-170/12, Pinckney — vendi i ngjarjes dëmtuese
- C-283/05, ASML — njoftimi i vendimit në mungesë dhe njohja
- C-619/10, Trade Agency — rendi publik dhe kontrolli i arsyetimit
- C-566/22, Inkreal (8 shkurt 2024) — marrëveshja për juridiksionin

Tema 3: Çështjet familjare ndërkufitare (3 orë)

Përshkrim i temës

Çështjet familjare me element ndërkufitar janë sot ndër më të shpeshtat në gjykatat shqiptare, për shkak të emigracionit. Tema trajton Rregulloren Bruksel IIb, Konventën e Hagës të vitit

1980 për rrëmbimin ndërkombëtar të fëmijëve, Konventën e Hagës të vitit 1996, detyrimet ushqimore dhe regjimet pasurore martesore.

Theksi vihet te dy pika ku faza përgatitore është vendimtare: përcaktimi i vendbanimit të zakonshëm të fëmijës, i cili është çështje fakti dhe jo cilësim juridik dhe prandaj kërkon mbledhje të kujdesshme provash; dhe afatet e shkurtra të procedurës së kthimit, të cilat nuk pranojnë vonesa organizative.

Pyetje vetëstudimore

1. Si përcaktohet vendbanimi i zakonshëm i fëmijës dhe cilat rrethana merren parasysh?
2. Cilat janë përjashtimet nga detyrimi i kthimit sipas Konventës së 1980-ës dhe cili është standardi i provës?
3. Si përcaktohet gjykata kompetente për detyrimet ushqimore?
4. Si ndërveprojnë Bruksel IIb dhe Konventa e Hagës e vitit 1996?
5. Në ç'formë dokumentohet dëgjimi i fëmijës që të jetë i përdorshëm në vendim?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

1. Bruksel IIb: jurisdiksioni në çështjet martesore dhe të përgjegjësisë prindërore; perpetuatio fori
2. Vendbanimi i zakonshëm: kriteri, provat, momenti i vlerësimit, specifika e foshnjës
3. Rrëmbimi ndërkombëtar: procedura e kthimit, afatet, përjashtimet, masat mbrojtëse, mekanizmi i mbivendosjes
4. Dëgjimi i fëmijës: mosha, forma, dokumentimi, pasojat e mosdëgjimit
5. Detyrimet ushqimore: Rregullorja 4/2009, Protokolli i Hagës 2007, Konventa e Hagës 2007
6. Regjimet pasurore martesore dhe trashëgimia ndërkufitare; certifikata europiane e trashëgimisë
7. Bashkëpunimi ndërmjet autoriteteve qendrore dhe roli i tyre praktik

Metodologjia

Punë praktike mbi një dosje reale të anonimizuar për kthimin e fëmijës. Kandidatët hartojnë listën e provave të nevojshme për përcaktimin e vendbanimit të zakonshëm dhe kalendarin e veprimeve procedurale sipas afateve të instrumentit, duke identifikuar pikat ku vonesa bëhet e pariparueshme.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Vendqendrimi i zakonshëm

Familja ka jetuar prej vitesh jashtë shtetit; njëri prind kthehet në Shqipëri me fëmijën dhe kërkon zgjidhjen e martesës këtu.

- Cila gjykatë ka jurisdikcion për martesën dhe cila për përgjegjësinë prindërore?
- Cilat rrethana faktike përcaktojnë vendbanimin e zakonshëm të fëmijës dhe në cilin moment vlerësohen?
- A ndryshon përgjigja nëse kthimi ka ndodhur pa pëlqimin e prindit tjetër?

Kazusi 2 — Refuzimi i kthimit

Prindi që ka sjellë fëmijën pretendon se kthimi do ta ekspozonte atë ndaj një rreziku të rëndë; shteti i vendbanimit të mëparshëm ofron masa mbrojtëse.

- Cili është standardi i provës për përjashtimin nga detyrimi i kthimit?
- Çfarë vlere kanë masat mbrojtëse të ofruara nga shteti kërkuar dhe si verifikohet zbatueshmëria e tyre?

- A duhet dëgjuar fëmija dhe në ç'formë dokumentohet ky dëgjim?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-497/10 PPU, Mercredi k. Chaffe — vendbanimi i zakonshëm i foshnjës
- C-211/10 PPU, Povse k. Alpago — kthimi dhe ekzekutimi
- C-195/08 PPU, Rinau — procedura e kthimit dhe afatet
- C-403/09 PPU, Detiček k. Sgueglia — masat e përkohshme
- C-296/10, Purrucker k. Vallés Pérez — litispendenca në përgjegjësinë prindërore
- C-638/22 PPU, Rzecznik Praë Dziecka (16 shkurt 2023) — pezullimi i ekzekutimit të vendimit për kthim
- C-261/22, GN (21 dhjetor 2023) — interesi më i lartë i fëmijës
- GJEDNJ, X k. Letonisë [DHM] (2013) — shqyrtimi efektiv i pretendimeve për rrezik të rëndë

Tema 4: Ndhima e ndërsjellë juridike (3 orë)

Harta e rregulloreve dhe e konventave HCCH • Shkëmbimi i provave dhe i dokumenteve

• Digjitalizimi

Përshkrim i temës

Tema mbulon veprimet me karakter më teknik të bashkëpunimit civil, të cilat në praktikë kryhen pothuajse tërësisht nga njësia e shërbimit ligjor dhe nga sekretaria.

Blloku i parë vendos hartën: Rregullorja 2020/1784 për njoftimin e akteve dhe Rregullorja 2020/1783 për marrjen e provave, përballë Konventave të Hagës të vitit 1965 dhe 1970, si dhe përballë marrëveshjeve dypalëshe dhe Kodit të Procedurës Civile. Meqë Shqipëria zbaton sot regjimin konventor, dallimet praktike mes të dyja regjimeve trajtohen paralelisht: rruga e transmetimit, roli i autoritetit qendror, formularët, afatet.

Blloku i dytë trajton shkëmbimin e provave dhe të dokumenteve: mënyrat e njoftimit dhe konkurrencën mes tyre, të drejtën e adresatit për të refuzuar aktin e panjoftuar në gjuhë të kuptueshme dhe riparimin e mangësisë, papajtueshmërinë e njoftimit fiktiv, marrjen e drejtpërdrejtë të provës, videokonferencën dhe kufijtë e saj, si dhe legalizimin dhe apostilën.

Blloku i tretë trajton digjitalizimin: Rregulloren 2023/2844, sistemin e decentralizuar të komunikimit, vlerën e dokumentit elektronik dhe të nënshkrimit elektronik, si dhe pasojat procedurale të komunikimit elektronik për afatet.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë mënyrat e njoftimit dhe si zgjidhet konkurrenca mes tyre?
2. Kur mund ta refuzojë adresati aktin dhe si riparohet mangësia?
3. Cilat janë kushtet për marrjen e provës me videokonferencë dhe kush e drejton atë?
4. Cili regjim zbatohet sot për një kërkesë drejtuar një shteti anëtar të BE-së nga një gjykatë shqiptare?
5. Çfarë ndryshon me sistemin e decentralizuar të Rregullores 2023/2844?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Rregullorja 2020/1784 përballë Konventës së Hagës 1965: organet transmetuese dhe marrëse, autoriteti qendror, formularët, afatet
- E drejta e refuzimit për shkak gjuhe dhe riparimi i njoftimit; llogaritja e afateve kur njoftimi kryhet në dy mënyra
- Njoftimi fiktiv dhe papajtueshmëria e tij me rregulloren; pasojat për njohjen e vendimit
- Rregullorja 2020/1783 përballë Konventës së Hagës 1970: kërkesa e drejtpërdrejtë, marrja e provës nga gjykata kërkuuese, kufijtë

- Videokonferenca: kushtet teknike, procedurale dhe gjuhësore; dokumentimi
- Legalizimi, apostila dhe përjashtimet nga legalizimi
- Ndiurma juridike ndërkufitare dhe ndërmjetësimi ndërkufitar
- Digjitalizimi: Rregullorja 2023/2844, Portali e-Justice, nënshkrimi elektronik
- Përmbledhtas: urdhri evropian i pagesës, padia me vlerë të vogël, titulli ekzekutiv evropian, Urdhri Evropian i Bllokimit të Llogarive Bankare

Metodologjia

Punë praktike me formularë. Kandidatët plotësojnë një kërkesë për njoftim akti dhe një kërkesë për marrje prove — një herë sipas regjimit konventor të zbatueshëm sot dhe një herë sipas rregulloreve — duke identifikuar organin marrës me anë të Portalit e-Justice, dhe më pas kontrollojnë formularët e njëri-tjetrit. Krahësimi i dy versioneve e bën të dukshëm ndryshimin e regjimit.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Refuzimi i aktit për shkak gjuhe

Adresati refuzon aktin sepse nuk është përkthyer në një gjuhë që ai e kupton; njoftimi ishte kryer njëkohësisht edhe me postë.

- Nga cili moment fillojnë afatet kur njoftimi kryhet në dy mënyra?
- A mund të riparohet mangësia dhe si?
- Cilat dokumente duhen përgatitur për ta riparuar dhe cilat pasoja ka mangësia për njohjen e vendimit të ardhshëm?

Kazusi 2 — Marrja e provës me videokonferencë

Gjykata shqiptare duhet të marrë dëshminë e një personi që ndodhet jashtë shtetit; pala kërkon zhvillimin e saj me videokonferencë.

1. Cili instrument zbatohet dhe cilat janë kushtet e videokonferencës?
2. Kush e drejton marrjen e provës dhe sipas cilës procedurë?
3. Cilat verifikime teknike dhe procedurale duhen bërë paraprakisht dhe si dokumentohen?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-473/04, Plumex — konkurrenca ndërmjet mënyrave të njoftimit
- C-14/07, Eiss und Partner — refuzimi për shkak gjuhe dhe përmbajtja e aktit
- C-325/11, Alder — njoftimi fiktiv
- C-354/15, Henderson — riparimi i mangësive
- C-215/11, Szyrocka — kërkesat formale të urdhrit evropian të pagesës
- C-119/13 dhe C-120/13, eco cosmetics — mjetet kur njoftimi ka qenë i parregullt
- C-332/11, ProRail — marrja e provës jashtë kuadrit të rregullores

Rregullorja 2023/2844

Skema e vlerësimit

Komponenti	Përmbajtja	Pjesa	Pesha
Pjesëmarrja aktive	Diskutimi i kazuseve, puna përgatitore, prezantimet e shkurtra, recensimi i punës së kolegëve	Të gjitha	10%
Detyra 1 — Fleta e burimeve	Identifikimi i normës burimore dhe lista e verifikuar e jurisprudencës për një çështje të dhënë	Pjesa I	20%

Komponenti	Përmbajtja	Pjesa	Pesha
Detyra 2 — çështjet që ngrihen kryesisht	Lista e çështjeve që gjykata duhet t'i ngrejë <i>ex officio</i> mbi një dosje të dhënë dhe formulimi konkret me të cilin do t'i paraqiteshin gjyqtarit	Pjesa II	30%
Detyra 3 — Relacioni përmbyllës	Relacion i plotë mbi një dosje me element ndërkufitar, me formularin ose certifikatën përkatëse të plotësuar	Pjesa III	40%

Përmbajtja dhe formati i detyrave

Detyra 1 — Fleta e burimeve (Pjesa I). Maksimumi 2 faqe. Për një çështje të dhënë: norma e brendshme, akti i BE-së që ajo përafron, gjendja e transpozimit, jurisprudenca e GJDBE-së dhe e GJEDNJ-së me citim të plotë e të verifikuar, si dhe një fjali e vetme që pozicionon saktë vlerën e kësaj jurisprudence për një gjykatë shqiptare. Kjo fjali vlerësohet veçmas: është pika ku gabimi është më i shpeshtë.

Detyra 2 — Nota e çështjeve që ngrihen kryesisht (Pjesa II). Maksimumi 2 faqe. Mbi një dosje me kusht potencialisht të padrejtë, me leje të dhënë pa vlerësim, ose me lehtësi të panjoftuar: cilat çështje duhen ngritur pa pretendim të palës, mbi ç'bazë, në cilën fazë, dhe si formulohen. Bashkëlidhet një paragraf i vetëm mbi trajtimin e të dhënave personale në atë dosje dhe anonimizimin e nevojshëm nëse vendimi publikohet — kjo e lidh temën e mbrojtjes së të dhënave me një produkt të prekshëm, pa i dhënë asaj detyrë më vete.

Detyra 3 — Relacioni përmbyllës (Pjesa III). Maksimumi 5 faqe plus formulari. Mbi një dosje me element ndërkufitar, sipas formatit tip: përmbledhja e materialit, identifikimi i elementeve për trajtim, instrumenti i zbatueshëm dhe baza e përzgjedhjes së tij, autoriteti kompetent, afatet dhe momenti i fillimit të tyre, shkaqet e mundshme të refuzimit, dokumentet që mungojnë, analiza dhe mendimi ligjor. Bashkëlidhet një UEA, një certifikatë ngrirjeje, një kërkesë për njoftim akti ose një kërkesë për marrje prove, e plotësuar mbi të dhënat e dosjes. Kandidati merr një dosje penale ose një civile me short, jo me zgjedhje, që të mos përqendrohen të gjithë te njëra nënpjesë.

Kriteret e vlerësimit të detyrave të shkruara

1. **Saktësia e identifikimit.** A është përcaktuar drejt fusha e zbatimit, instrumenti dhe norma e zbatueshme?
2. **Gjurmueshmëria e burimeve.** A mund t'i verifikojë gjyqtari të gjitha citimet pa e përsëritur kërkimin nga e para?
3. **Pozicionimi i jurisprudencës së huaj.** A është dalluar qartë ajo që është detyruese nga ajo që është interpretuese dhe bindëse, dhe a është dhënë baza e kësaj vlere?
4. **Plotësia e çështjeve që ngrihen kryesisht.** A janë identifikuar çështjet që gjykata duhet t'i shqyrtojë pavarësisht pretendimit të palës, dhe a është dalluar detyrimi nga mundësia?
5. **Struktura.** A ndjek dokumenti formatin e kërkuar dhe a dallohet qartë përmbledhja nga analiza dhe analiza nga mendimi ligjor?
6. **Ekonomia.** A është përmbledhja e materialit e plotë pa qenë e tepërt, dhe a respektohet kufiri i faqeve?
7. **Respektimi i kufijve të rolit.** A janë paraqitur si të diskutueshme çështjet që janë të tilla dhe a është ruajtur hapësira e vendimmarrjes së gjyqtarit.